

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ІНФОРМАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ
СТУДІЙ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

_____ Ніна РЖЕВСЬКА

«__» грудня 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ВИПУСКНИЦІ ОСВІТНЬОГО РІВНЯ МАГІСТР
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 054 «СОЦІОЛОГІЯ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «СОЦІОЛОГІЯ»

Тема: **«ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ МОЛОДІ В НІМЕЧЧИНІ»**

Виконавець: здобувач вищої освіти групи С – 214М Романенко Тетяна
Андріївна

Керівник: кандидат соціологічних наук, доцент кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій Михайлич Олександр Володимирович

КИЇВ 2023

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота містить: 85 сторінок, 9 таблиць, 3 діаграми, 54 посилань на літературні джерела.

Об'єкт дослідження: Ціннісні орієнтації молоді

Мета роботи: визначити характер ціннісних орієнтацій молоді у Німеччині

Предмет дослідження: Характер розвитку ціннісних орієнтацій сучасної німецької молоді

Методи дослідження: аналіз та синтез, узагальнення, вторинний аналіз даних, онлайн-опитування

Досягнення мети роботи можливе за умови розв'язання наступних завдань:

1. Визначити основні теоретичні підходи до вивчення ціннісних орієнтацій;
2. Проаналізувати ціннісні орієнтації як важливу складову молодіжної ідентичності;
3. Обґрунтувати характер ціннісних орієнтацій молоді в Німеччині;
4. Пояснити роль молодіжної політики Німеччини у формуванні ціннісних орієнтацій молоді;
5. Провести порівняльний аналіз дослідження ціннісних орієнтацій студентської молоді в Німеччині та України на основі власних проведених досліджень.

У кваліфікаційній роботі розглянуто ціннісні орієнтації сучасної німецької молоді. У процесі роботи зроблено висновки щодо характеру ціннісних орієнтацій молоді Німеччини та пропозиції щодо подальшого розвитку цього явища.

Ключові слова: ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ, ХАРАКТЕР ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ, ПОТРЕБИ, СТУДЕНТСЬКА МОЛОДЬ.

ABSTRACT

Thesis contains: 85 pages, 9 tables, 3 diagrams, 54 references to published data.

Object of study: Value orientations of young people.

Objective: to determine the nature of value orientations of young people in Germany

Research: analysis and synthesis, generalizations, secondary data analysis, online surveys

Purpose of the study: The nature of the development of value orientations of modern youth

To achieve this goal in the work of the following tasks:

1. To determine the main theoretical approaches to the study of value orientations;
2. To analyze value orientations as an important component of youth identity;
3. To substantiate the nature of value orientations of young people in Germany;
4. Explain the role of Germany's youth policy in shaping the value orientations of young people;
5. To conduct a comparative analysis of the study of the value orientations of student youth in Germany and Ukraine on the basis of own research.

The thesis examines the value orientations of modern German youth. In the course of the work, conclusions were made regarding the nature of the value orientations of young people in Germany and proposals for the further development of this phenomenon.

Key words: VALUE ORIENTATIONS, NATURE OF VALUE ORIENTATIONS, NEEDS, STUDENT YOUTH.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ	9
1.1 Огляд основних теоретичних підходів до вивчення ціннісних орієнтацій.....	9
1.2 Ціннісні орієнтації як важлива складова молодіжної ідентичності.....	19
Висновки до першого розділу.....	28
РОЗДІЛ 2. МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА У НІМЕЧЧИНІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ МОЛОДІ	30
2.1 Характеристика ціннісних орієнтацій молоді в Німеччині.....	30
2.2 Роль молодіжної політики Німеччини у формуванні ціннісних орієнтацій молоді.....	37
Висновки до другого розділу.....	40
РОЗДІЛ 3. СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ В НІМЕЧЧИНІ	42
3.1 Методологія та інструментарій соціологічного дослідження.....	42
3.2 Аналіз результатів соціологічного дослідження.....	64
3.3. Порівняльний аналіз дослідження ціннісних орієнтацій студентської молоді в Німеччині та України на основі власних проведених досліджень.....	69
Висновки до третього розділу.....	72
ВИСНОВКИ	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	79
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У суспільстві кожна особа приналежить до конкретної соціальної групи та володіє власними цінностями та нормами. Проте, в процесі соціальної мобільності особа може зазнавати змін у своєму соціальному статусі, що призводить до адаптації її соціальної поведінки, життєвих орієнтацій та цінностей. Це відбувається у відповідь на зміни в суспільстві та нові умови її участі у соціальних відносинах. Таким чином, можна стверджувати, що кожна соціальна група має свої унікальні норми поведінки, які формуються та визначаються її учасниками. Однак, у контексті соціальної мобільності, коли індивід зазнає змін у своєму соціальному статусі, відбувається переосмислення та адаптація цих норм індивідом, оскільки він пристосовується до нового положення в соціумі. Відповідно до належності до певної соціальної групи, кожна особа, незалежно від розміру цієї групи, зобов'язана підкорятися її законам, наслідувати їх і утримуватися від порушень. Таким чином, регулювання цінностей молоді, зокрема студентської, виявляється важливим аспектом для розвитку суспільства, оскільки саме в юному віці формується модель цінностей особистості. Розуміння того, як цінності формуються у молоді, чому деякі погляди втрачають актуальність, а інші з'являються, має велике значення для майбутнього розвитку суспільства. Вивчення цього питання дозволяє зрозуміти, як створити сприятливі умови для розвитку молоді [1]. Тема ціннісних орієнтацій молоді в Німеччині належить до вкрай актуальних і важливих у сучасному соціокультурному та політичному контексті. Аналіз цього питання дозволяє виявити ключові аспекти впливу на уявлення, переконання та цінності молодого покоління, що стає особливо важливим у змінних соціальних та політичних умовах [22]. В умовах глобалізації та інформаційної революції вивчення того, як сучасна молодь у Німеччині адаптується до нових соціокультурних реалій, стає насущною задачею. Цінності молоді можуть значно впливати глобальними трендами, культурними обмінами та новими технологіями. Дослідження цінностей молоді

в контексті політичних процесів виявляється ключовим у розумінні їхньої ролі в громадянському суспільстві. Аналіз того, які цінності визначають їхні переконання та ставлення до політики, дозволяє передбачати їхню участь у суспільних та політичних подіях. Актуальність дослідження полягає у вивченні впливу освіти та медіа на формування цінностей молоді. Освіта та інформаційні ресурси визначають сприйняття світу та впливають на розвиток критичного мислення та цінностей. Порівняльний аналіз цінностей молоді в Німеччині з Україною розкриває унікальні аспекти та спільні тенденції, що є важливим для розуміння глобальних динамік та можливостей культурного обміну.

Довідка про ступінь наукової розробки теми кваліфікаційного дослідження.

Вивчення понять "цінність" та "ціннісні орієнтації" вчені почали ще в ХХ столітті. Спочатку соціологи розглядали їх як соціальні настанови, що регулюють поведінку індивіда. Пізніше до дослідження цінностей долучилися представники інших галузей науки, таких як філософія, психологія, педагогіка, політологія, соціальна психологія. Проблемі ціннісних орієнтацій студентської молоді приділили значну увагу видатні науковці України, серед яких В. Андрущенко, В. Алещенко, В. Кремінь, В. Луговий, М. Степко, М. Дубина, П. Кононенко, І. Надольний, М. Лукашевич, Л. Губерський, І. Прокопенко, С. Драч, В. Рябченко, Л. М. Архангельський, Н. Є. Бондар, О. Н. Петрова, Л. І. Паньків та інші. Поняття ціннісних орієнтацій у соціології викликало значний інтерес у численних авторів, серед яких можна вказати таких представників як У. Томас, М. Вебер, Е. Дюркгейм, Г. Спенсер, Ф. Знанецький та інші. Також для дослідження можна використовувати твори ряду визначених німецьких соціологів та філософів, які досліджували питання цінностей, соціальних орієнтацій та молодіжної політики, серед яких Ю. Габермас, А. Швайцер, Х. Роза, П. Бергер та Т. Лакман та інші.

Об'єкт: Ціннісні орієнтації молоді.

Предмет: Характер розвитку ціннісних орієнтацій сучасної німецької молоді.

Метою є визначити характер ціннісних орієнтацій молоді у Німеччині.

Досягнення мети роботи можливе за умови розв'язання **наступних завдань**:

1. Визначити основні теоретичні підходи до вивчення ціннісних орієнтацій;
2. Проаналізувати ціннісні орієнтації як важливу складову молодіжної ідентичності;
3. Обґрунтувати характер ціннісних орієнтацій молоді в Німеччині;
4. Пояснити роль молодіжної політики Німеччини у формуванні ціннісних орієнтацій молоді;
5. Провести порівняльний аналіз дослідження ціннісних орієнтацій студентської молоді в Німеччині та України на основі власних проведених досліджень.

Теоретичні методи дослідження: Методологічну основу сформували базові засади соціологічного системного аналізу та соціально-психологічний та історичний аналіз. В ході визначення теоретичних засад проблеми дослідження були застосовані загальнонаукові методи аналізу і синтезу та узагальнення.

Емпіричні методи дослідження: соціологічне опитування методом онлайн анкетування.

Наукова новизна отриманих результатів.

- Систематизовано основні теоретичні підходи до вивчення ціннісних орієнтацій;
- Поглиблено уявлення про ціннісні орієнтації як важливу складову молодіжної ідентичності;
- Поглиблено інтегровані знання про характер молодіжної політики для студентської молоді у Німеччині;
- Досліджено ціннісні орієнтації студентів кафедри наук про людину Дармштадського технічного університету.

Теоретичне і практичне значення отриманих результатів.

Теоретична значущість дослідження полягає в тому, що воно сприяє розкриттю особливостей формування ціннісних орієнтацій німецької молоді. Практична

значимість дослідження полягає в розробці пропозицій та рекомендацій, які можуть допомогти у інтеграції сучасної української молоді у європейське суспільство та вплинуть на міжнародну взаємодію та культурну різноманітність

У ході написання дипломної роботи була висунута наступна **гіпотеза**:

Ціннісні орієнтації німецької молоді формуються в значній мірі під впливом соціальних установок та подій.

Коротка довідка про структуру роботи. В структурі роботи входять вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. У вступі визначено мету, завдання та методи дослідження. У першому розділі здійснюється огляд основних підходів до визначення ціннісних орієнтацій. У другому розділі здійснюється аналіз молодіжної політики у Німеччині та її вплив на ціннісні орієнтації молоді. У третьому розділі було проведено соціологічне дослідження ціннісних орієнтацій студентів в Німеччині. Список використаних джерел містить 54 джерел.

Апробація отриманих результатів. Результати дослідження представлені у вигляді тез у збірнику матеріалів конференції “Політ”.

Романенко Т.А., Особливості задоволення життєвих потреб та ціннісних орієнтацій молоді// Політ-2022. Сучасні проблеми науки : міжнар. наук. конф. студентів та молодих учених, 18-20 травня 2022 р. : тези доп. - К., 2022.- С. 155-156.

Романенко Т.А Ціннісні орієнтації молоді у Німеччині// — тези доповідей XXIII Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених:[у 2-х т.]. – Т. 1 (м. Київ, 04-07 квітня 2023 р.) / [ред. кол.: Н.В.Ладогубець, А.М.Кокарева та ін.]; Національний авіаційний університет. – К.: НАУ, 2023. –с.392 – 393.

РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ

1.1 Огляд основних теоретичних підходів до вивчення ціннісних орієнтацій

У філософсько-соціологічних дослідженнях, ціннісні орієнтації аналізуються в контексті понять норм і цінностей, нормативно-ціннісних систем і соціальної дії. В контексті конкретно-соціологічних досліджень, вони відображаються через категорії мотивації та управління діяльністю індивідів та груп. Побудова моделі ґрунтується на теоретичних та методологічних основах аксіології. Для розробки цієї моделі було використано наукові праці, які досліджують цінності та ціннісні орієнтації особистості з філософського, соціологічного, педагогічного та психологічного погляду. Дослідження також опирається на наукові та психологічні концепції, які розглядають вплив соціальних чинників на формування особистості в її онтогенезі загалом, і зокрема в період юності та підліткового віку. Методологія дослідження враховує принципи системно-структурного підходу до аналізу особистості та її діяльності, а також статевого диморфізму. Під час дослідження ціннісних орієнтацій особистості основним аспектом було розглядати її як цілісний об'єкт і вивчати різні прояви особистості в контексті факторів, що впливають на її формування [5, с. 42].

Згідно із загальною теорією систем, поняття цілісності визнається однією з ключових характеристик будь-якої системи. І. Блауберг, розглядаючи концепції цілісності та системності, відзначає, що важливою ознакою будь-якого системного утворення в тісному розумінні є високий рівень внутрішнього зв'язку між його складовими елементами і структурованість, яка призводить до формування цілісного характеру цього утворення.

Марина Казакіна, досліджуючи сутність ціннісних орієнтацій учнів як важливої частини їхнього життєвого курсу, визначає різноманітні аспекти особистісної активності. Серед цих аспектів можна виділити мотиви і вчинки,

життєві цілі, самооцінку, моральні ідеали, реальну поведінку та участь у різних сферах діяльності, а також взаємовідносини, які вони утворюють. Таким чином, різні елементи ціннісних орієнтацій відображаються, з одного боку, як кроки усвідомлення особистістю системи цінностей, яка існує поза нею, та їхнє перетворення під впливом різних факторів у систему внутрішньої соціальної орієнтації. З іншого боку, ці аспекти відображають структурний і ієрархічний характер системи цінностей, що оточує особистість. Тому аргументація вчених щодо необхідності аналізу ціннісних орієнтацій з урахуванням їхньої комплексності та взаємозв'язку компонентів, які їх формують, є важливою та перспективною [3, с. 27-31].

Пояснюючи принцип цілісності на психологічному рівні, О. Конопкін зауважує, що цей принцип може бути втілений у моделі свідомої активності людини, яка відображає її як систему складових. Ця система розкриває закономірні зв'язки та взаємозв'язки між цими складовими, які становлять елементи цілісної структури. В. Ядов підкреслює важливість "уявлення про цілісну структуру особистості, яке передбачає виділення певної системоутворюючої ознаки або системоутворюючого підходу." В якості такої системоутворюючої ознаки він пропонує систему диспозицій, де більш вищим рівнем виступають ціннісні орієнтації особистості.

Аналізуючи принцип цілісності на конкретно-психологічному рівні, О. Конопкін підкреслює, що цей принцип передбачає виділення та обґрунтування найзагальніших інтегральних змінних, які дозволяють більш повно і конструктивно описати різні аспекти особистості. Цілісність, як характеристика системи, враховується в аналізі її рівневої та ієрархічної структури [6, с. 26-30].

В. Ядов наголошує на важливості "уявлення про цілісну структуру особистості, яке передбачає виділення певної системоутворюючої ознаки або системоутворюючого підходу." Він запропонував систему диспозицій, де ціннісні орієнтації особистості виступають як вищий рівень цієї системи. Таким чином, цілісний аналіз передбачає розгляд ієрархічної структури елементів моделі як частини цього аналізу. Ми вважаємо, що поєднання цих підходів в

єдиній моделі та використання її для вивчення ціннісних орієнтацій особистості дозволить краще дослідити їхню ієрархічну та кореляційну структуру у контексті їх єдності.

Н. Рейнвальд підкреслює важливість аналізу ціннісних орієнтацій, особливо в контексті властивостей особистості. Вона вказує, що ці орієнтації не можна розглядати ізольовано, як окремі структурні компоненти особистості, адже вони взаємодіють та взаємопов'язані з іншими аспектами. Дослідниця виділяє п'ять ключових базових властивостей особистості: колективізм, працьовитість, допитливість, естетичність і організованість. Ці властивості формуються в процесі повторюваної діяльності і відображають схильність до певних дій. Крім того, вони включають мотиваційний аспект, і в п'ятій властивості виявляються вольові якості особистості, які впливають на загальну результативність діяльності. За цим підходом, властивості особистості розглядаються як диспозиції, що виникають в результаті попередньої діяльності та ціннісних орієнтацій.

Михайло Головатий розглядає цінності як предмети, спрямовані на задоволення потреб людини, у той час як Петро Менцер визначає поняття "цінності" як почуття, яке вказує на те, чого людина прагне, індивідуалізуючи свої пріоритети та поважаючи важливі істини для себе. За Володимиром Кононенком, поняття "цінності" можна порівняти з терміном "значущість", вказуючи на те, що все, що має цінність для особистості, вона вважає важливим і значущим [5]. Ці уявлення відіграють вирішальну роль у життєдіяльності особистості, виступаючи об'єктами її інтересів та задоволення потреб, і вони визначають, що є суттєвим у житті кожного індивіда.

Безперечно, найважливішими є особисті цінності, оскільки лише їхні аспекти можуть взаємодіяти з соціальними цінностями та вважатися частиною загальних цінностей суспільства. Індивідуальні потреби та цінності людини виступають зв'язуючим елементом між суспільними цінностями та культурою в цілому. Іншими словами, внутрішній світ окремої особистості тісно пов'язаний

з культурою соціуму, в якому індивід функціонує, враховуючи його власні цінності[8, с. 57-60].

Ціннісні орієнтації визначають:

- 1) Загальну спрямованість інтересів та прагнень особистості;
- 2) Ієрархію індивідуальних уподобань і зразків;
- 3) Цільові та мотиваційні програми;
- 4) Рівень вподобань;
- 5) Уявлення про реальне і механізми селекції за критеріями значущості;
- 6) Міру готовності та рішучості до реалізації власного "проекту життя".

Цінності - це атрибути та феномени, спрямовані на задоволення потреб та інтересів людини. Як правило, це соціально визнаний елемент, який не піддається сумнівам. З часом він еволюціонує та змінюється, але залишається стандартом. Цінності можуть відображати різні аспекти, такі як патріотизм, любов, дружба, уявлення про справедливість тощо, які мають важливе значення для як окремої людини, так і для суспільства в цілому. Іншими словами, це уявлення про явища реальності та взаємозв'язок об'єктів (потреб, інтересів і т.д.) з соціальною структурою. Цінності також можна розглядати як складний механізм структури особистості, який включає багато компонентів, сформованих через взаємодію особистості з соціальною реальністю, минулим, теперішнім та майбутнім, а також через прийняття фактів та установок та адаптацію до них. За словами Шелдона Шварца, цінності - це переконання та інструменти для визначення бажаних цілей чи дій, іноді не упорядкованих та виходячих за межі конкретної ситуації. Зазвичай вони визначаються подіями чи ситуаціями.

Еміль Дюркгейм розкриває концепцію "ціннісних орієнтацій" як взаємодію між суспільством і людиною, вказуючи на вплив одного на одного. У суспільстві існує механізм, який регулює поведінку людини через внутрішній примус, який виникає зовні. Теодор Парсонс стверджує, що існують дві потреби: "діяч" і "цінності соціокультурного середовища" [12, с. 332]. Макс Вебер визначає "культурно-історичну індивідуальність" як суб'єктивну оцінку

індивіда та його відношення до цінностей. Уільям Томас вважає, що "соціальна ситуація" складається з існуючих соціальних цінностей та установок, а процес побудови системи цінностей відбувається в "визначених ситуаціях" та взаємодіях або конфліктах.

Система цінностей виникає як результат духовності суспільства, об'єднуючи спільні інтереси через ідеї, естетику та мораль. Вона слугує джерелом стимулів для людської діяльності та визначає її поведінку. Трансформація цінностей відбувається під впливом змін у суспільстві, таких як соціально-економічні та соціально-політичні трансформації. Під час цих змін формуються ціннісні орієнтації, які відображають реалії життя. Важливо приділяти увагу духовним та моральним цінностям суспільства під час трансформації його соціальної системи через різноманіття цього явища, яке не втрачає своєї актуальності.

В основному, це індивідуальне ставлення окремої особистості або групи до різноманітних матеріальних та духовних елементів, які виступають або як засоби, або як об'єкти для задоволення власних потреб. Виявлення ціннісних орієнтацій особистості проявляється через ідеали та особистий сенс життя, що розкривається у соціальній поведінці. Існують різноманітні підходи до класифікації ціннісних потреб особистості, наприклад, залежно від об'єкта засвоєння (матеріальні та морально-духовні цінності), мети засвоєння (егоїстичні та альтруїстичні), рівня узагальненості (абстрактні чи конкретні), способу вияву (стійкі чи ситуаційні), виду діяльності (предметно-перетворювальні, творчі, наукові, релігійні, естетичні, пізнавальні), та приналежності до предмета (суспільні, індивідуальні, групові, загальнолюдські) [14].

Підходячи до цього питання з соціологічного погляду, можна визначити різні механізми та регулятори діяльності особистості, що взаємодіє з суспільством. Фактори, такі як якості особистості, життєві установки, релігійні вірування та матеріальний стан, впливають на ціннісні орієнтації кожної окремої особистості. З часом, починаючи з дитинства, коли індивід вступає у

соціум і ознайомлюється з різноманітними цінностями, він усвідомлює їх сенс. Процес навчання та життєвий досвід дозволяють особистості сформувати власну індивідуальну систему цінностей, встановити ієрархію їх значущості на певному етапі життя. Макс Вебер визначає цінності як остаточне обґрунтування ціннісно-раціональних дій в рамках його теорії дії. Він демонструє раціональність ціннісно-раціональної дії, покладаючи акцент на внутрішній цінності порівняно з раціональною дією. Важливо врахувати альтернативні варіанти дій для досягнення мети. Отже, люди ведуть себе ціннісно-раціонально, вірячи у етичні, естетичні, релігійні або інші внутрішні цінності конкретної дії. Поведінка тлумачиться завжди інакше, як безумовна внутрішня цінність, незалежна від успіху і поза увагою до непередбачуваних наслідків. Відмінюючи індивідуальні та культурні цінності, Вебер визначає їхнє вирішальне значення. Його опис культурних цінностей не вимагає розгляду "сфер цінностей" для відповідних питань. Пояснення механізмів інтерналізації цих цінностей індивідами, з іншого боку, малоімовірно можна зробити плідним. Концепція індивідуальних цінностей Вебера, як кінцевого обґрунтування ціннісно-раціональних дій, формує ціннісні орієнтації на індивідуальному рівні, так само як індивідуальні керівні диспозиції у віці. Проте ці орієнтації ймовірно ще не актуальні для обстежуваних дітей і не є центральною темою дослідження. Також припущення про індивідуальну незмінність цінностей не враховує аспектів роботи, диференціації та соціального впливу на цінності. Ціннісна концепція у творах Толкотта Парсонса відіграє важливу роль у формуванні соціологічної теорії. Волонтаристська модель дій Парсонса розрізняє цінності (неспецифічні для конкретної ситуації чи функції) від норм (обмежувальних або стверджувальних, специфічних для конкретної ситуації). Ці нормативні орієнтації стають чітко визначеними лише в пізніших роботах [53].

У своїй моделі дії Парсонс підкреслює роль цінностей на акторському рівні, де вони визначають вибір цілей дій та впливають на вибір засобів досягнення цих цілей в конкретних умовах. Він розглядає цінності як складову

частину "системи відліку" та наголошує на впливі культурних цінностей на дії окремих осіб [50].

У волюнтаристській моделі, на відміну від утилітарного підходу, дії не обираються тільки для максимізації суб'єктивної вигоди. Нормативні орієнтації, визначені цінностями, є основою вибору цілей дій, і вони обмежують варіацію суб'єктивного бажання. Парсонс прагне розглядати культурні цінності в контексті рольових очікувань, які перетворюються на нормативно орієнтовані дії на рівні акторів. Його аналітичний підхід визначає елементи дії (актор, ціль/призначення, ситуація, норми, цінності) як абстрактні "змінні шаблону".

Поняття цінностей отримало новий розквіт у соціології завдяки дослідженням зміни цінностей на суспільному рівні. Емпіричний підхід до цієї теми став переважаючим напрямком у цьому дослідницькому напрямі, і серед найвидатніших та, звісно, найбільш критикованих фігур слід виділити Рональда Інглхарта. Його дослідження "Тиха революція" є класикою в галузі, а його концепція цінностей має широкі рамки значення і не пов'язана безпосередньо зі структурно-функціоналістичною теоретичною традицією. Інглхарт розглядає цінності як загальні, незалежні від ситуації, стабільні та активно визначені системи переваг, які можна простежити до попереднього життєвого досвіду.

В концепції Інглхарта цінності розглядаються як схильності, якими дотримується індивід, незважаючи на їх зустріч у формі соціальних інститутів. Те, що людина вважає важливим або неважливим для себе, визначається, головним чином, її суб'єктивно переживаними структурами дефіциту. Інглхарт вбачає коріння індивідуальних цінностей у прагненні до ієрархічно впорядкованих потреб. Відзначаючи вплив Абрахама Маслоу, Інглхарт використовує концепцію ієрархії потреб, від фізіологічних і матеріальних до соціальних та потреб в самореалізації. За Інглхартом, це визначає гіпотезу дефіциту, яка стверджує, що лише при задоволенні основних фізіологічних, матеріальних та соціальних потреб цінності самореалізації можуть стати важливими. Інглхарт застосовує цю гіпотезу до появи змін у соціальних цінностях, які відбулися в західному світі післявоєнних поколінь, визначаючи

цей період як фазу стабільності, яка починається приблизно у віці 15 років підліткового віку. Інглхарт вважає ці зміни реакцією на зміни в економічній та соціальній безпеці післявоєнних років. Ці зміни включають перехід від матеріалістичних до постматеріалістичних цінностей, а також зміни в інших культурних аспектах, таких як гендерні ролі, релігійні орієнтації та сексуальні норми. Ці явища Інглхарт концептуалізує як постмодернізацію.

Інглхарт розглядає соціальне в контексті своєї теорії процесів змін у промислово розвинутих суспільствах як біполярну, одновимірну структуру ціннісних орієнтацій, з одного боку матеріалістичні, а з іншого — постматеріалістичні. Його аналіз сконцентрований не на формуванні цінностей на індивідуальному рівні, а на процесах зміни цінностей на культурному макрорівні. За Інглхартом, зміни в матеріальних умовах, що виникли на етапі після Другої світової війни, вплинули на культурні цінності. Когорти, народжені під час війни, відзначили зміну цінностей в суспільстві від матеріалістичних до постматеріалістичних. Ті, хто виріс в умовах матеріальної забезпеченості, виявили більшу схильність до цінностей самоактуалізації порівняно з когортами, які зазнали матеріальної нестачі та воєнних труднощів. Отже, спостережувана зміна цінностей не є результатом агрегації процесів зміни цінностей на індивідуальному рівні, а скоріше є чистим когортним ефектом, викликаним зміною у виборі цінностей пізніше народженими, більш постматеріалістично налаштованими когортами. Інглхарт оперативно розглядає свої ціннісні виміри на прикладі репрезентативних опитувань у кількох європейських країнах у 1970 і 1971 роках, використовуючи чотири проєктивні значення. Він визначає індекс, який відображає матеріалістичність/постматеріалістичність, враховуючи вибір респондентів щодо різних аспектів, таких як підтримка порядку в країні, участь у політичних рішеннях, боротьба зі зростанням цін та захист свободи слова [54].

Одним із підходів до вивчення ціннісних орієнтацій у контексті класифікації культур є методика Герта Хофстеде, нідерландського соціолога. Він описує національні культури, використовуючи шість атрибутів: дистанціювання

від влади, уникання невизначеності, індивідуалізм-колективізм, орієнтація на довгострокову-короткострокову перспективу, маскулінність-фемінінність, стриманість-напористість, а також задоволення потреб і бажань.

Дистанціювання від влади визначається тим, наскільки широкі повноваження делеговані організаціям і наскільки громадяни можуть об'єднуватися та вирішувати питання. Індивідуалізм і колективізм розглядає, чи переважають індивідуальні цілі чи групові, чи спрямована увага на особисте "я" чи колективне "ми". Фемінінність та маскулінність визначаються через ставлення до взаємин, інтерес до покращення якості життя чи конкуренцію, а також орієнтацію на довгострокову чи короткострокову перспективу визначає настійливість у досягненні цілей чи схильність до традицій і виконання соціальних зобов'язань [9, с. 46].

Цінності виступають як ключові фактори визначення трансформацій у суспільстві. Виникнення трансформацій політичних цінностей характерне для розвинених індустріальних суспільств, при цьому відбувається перегляд основних пріоритетів цінностей у поколінь через зміни у умовах соціалізації індивіда. Останній фактор може впливати на формування цінностей та пріоритетів у нових поколінь, викликаючи зміни у політичних партіях. Індивіди визначають різні цілі, дотримуючись ієрархії пріоритетів та надаючи увагу тим аспектам, які на їхню думку наразі є найбільш важливими та невирішеними. Це віддзеркалює гіпотезу ціннісної значущості, де пріоритети визначаються тим, чого не вистачає. Наприклад, піраміда Маслоу інтерпретує це як ієрархію потреб, де нижчі рівні вказують на менше задоволення основних фізіологічних потреб, а вищі рівні можуть вказувати на стремління до визнання, кохання та самореалізації.

Цінності, сформовані в дитинстві, можуть визначати, як особистість сприймає обмеження різних видів потреб. Діти, які зростають у середовищі з любов'ю і турботою батьків, можуть легше переносити депривацію та інші обмеження, оскільки вони вже сформували базове почуття довіри до світу. Покоління, яке пережило обмеження та злидні, може приділяти велику увагу

матеріальним цінностям та фінансовому благополуччю, вказуючи на важливість матеріальної складової та фінансового збагачення у їхніх пріоритетах і цілях.

Цінності виступають як ключові детермінанти трансформацій у суспільстві. Процес трансформації політичних цінностей, який відбувається у високорозвинених індустріальних суспільствах, зумовлений переглядом пріоритетів цінностей у поколінь внаслідок змін у умовах соціалізації індивіда. Цей процес може визначатися впливом на політичні партії через реорганізацію цінностей та пріоритетів нових поколінь. Індивіди керуються різними цілями, клацаючи на ієрархії пріоритетів і надаючи увагу тим аспектам, які на даний момент вони визнають як найважливіші та найбільш необхідні. Це віддзеркалює гіпотезу ціннісної значущості, в якій пріоритети формуються відсутністю чогось важливого. Наприклад, піраміда Маслоу трактує це як ієрархію потреб, де нижчі рівні вказують на менше задоволення основних фізіологічних потреб, а вищі рівні можуть вказувати на бажання визнання, кохання та самореалізації. Цінності, що формуються в дитинстві, можуть впливати на сприйняття обмежень різних видів потреб. Діти, які ростуть у середовищі любові та турботи, можуть ефективніше відноситися до депривації та інших обмежень, оскільки вони вже виробили почуття довіри до світу. Покоління, яке пережило злидні та обмеження, може приділяти велику увагу матеріальним цінностям та фінансовому благополуччю, вказуючи на важливість матеріальних аспектів та фінансового збагачення у своїх пріоритетах і цілях [45].

1.2 Ціннісні орієнтації як важлива складова молодіжної ідентичності

Молодь є особливою соціально-демографічною групою, обладнаною унікальними соціальними та психологічними характеристиками. Ці особливості впливають як з їхнього вікового статусу, так і з того, що їхнє соціально-економічне та суспільно-політичне становище та духовна сфера перебувають у процесі активного становлення й формування.

Існує ряд підходів до визначення меж молоді: 11–25, 15–28, 16–24, 16–30 років і таке інше. Останнім часом найбільш розповсюдженим вважається підхід. Молодь є особливою соціально-демографічною групою, обладнаною унікальними соціальними та психологічними характеристиками. Ці особливості впливають як з їхнього вікового статусу, так і з того, що їхнє соціально-економічне та суспільно-політичне становище та духовна сфера перебувають у процесі активного становлення й формування [16, с. 113-121].

Існує ряд підходів до визначення меж молоді: 11–25, 15–28, 16–24, 16–30 років і таке інше. Останнім часом найбільш розповсюдженим вважається підхід, де нижньою межею молодіжного віку вважається 14, а верхньою – 35 років. Ця концепція базується на визнанні подовження періоду молодості, збільшення віку вступу в трудове життя, підготовки молоді до самостійності від батьків та держави.

Соціалізація молоді не обмежується лише пасивним відображенням соціальних умов та впливів. Важливо розвивати в молоді почуття новизни, ініціативи та творчості. Це сприяє суспільному омолодженню, заважаючи застою та інерції. Термін "ювентизація", введений болгарським соціологом П. Мітевим, визначає соціальні зміни, породжені активною діяльністю молоді. Цей процес пов'язаний із включенням молоді в існуючу систему суспільних відносин, що веде до взаємних трансформацій: соціалізація обертається ювентизацією, і навпаки [21].

Оптимальним засобом співвідношення соціалізації і ювентизації є соціальна ініціатива, яка робить молодь не лише об'єктом, але й суб'єктом

соціальної діяльності. Цей підхід надає молоді можливість не лише адаптуватися до суспільства, але й бути ініціатором подій, сприяючи розвитку суспільства. Зокрема, розрізняються основні суперечності у сфері соціалізації, такі як:

- необхідність реформи системи освіти і виховання, але обмежені ресурсами держави;
- суперечності між старими і новими цінностями суспільства, такими як ідеї соціалізму і лібералізм;
- конфлікти між новим виробництвом, ринковими відносинами та незатребуваним інноваційним потенціалом молоді;
- відмінність між потребами молоді в підвищенні добробуту і можливостями суспільства їх задовольнити;
- непослідовність у формуванні нової політичної системи та здійсненні політичного курсу на демократизацію [22].

Цінності є основою та мотиваційною силою для поведінки кожної особистості. Ціннісні орієнтації розглядаються як результат виховання та соціалізації молодого покоління. Для об'єктивного опису їхніх змін необхідно проводити постійний моніторинг. Результати цього моніторингу дозволяють зробити обґрунтовані висновки, прогнози та рекомендації. На жаль, протягом усього періоду незалежності країни не проводяться постійні довгострокові дослідження. Важливо відзначити, що з 1991 року вже виросло одне покоління, яке наразі входить у період активної фази свого сімейного, соціально-політичного та культурного життя. Отже, аналіз ціннісної ієрархії цього покоління може бути проведений лише на основі результатів епізодичних локальних соціологічних та психологічних досліджень, висловлених думок фахівців, а також на основі емпіричних спостережень та індивідуальних наукових досліджень. При узагальненні усіх пріоритетів молоді відповідно до їх функціональної спрямованості виділяються чотири групи цінностей, які відповідають їхньому функціональному призначенню. Перша група, позначена як "Безпека", включає життєві цінності, такі як здоров'я, сім'я, діти, добробут.

Мета цієї групи цінностей полягає у гарантуванні безпеки особи, захисті людського життя та його відтворенні.

Друга група цінностей, названа "Самореалізація", включає цінності, спрямовані на особистий розвиток: цікава робота, суспільне визнання, індивідуальна самостійність, інтелектуальний розвиток, культурна компетентність. Функціональна мета цих цінностей полягає в забезпеченні саморозвитку особи та саморегуляції її здібностей і талантів у різних сферах життя.

Третя група, означена як "Соціальний комфорт", охоплює різноманітні просоціальні цінності, такі як егалітарні, комунікаційні, традиційні, релігійні. Вони призначені для забезпечення комфорту у взаємовідносинах між людьми для реалізації їхніх інтересів, прагнень, дотримання традицій, уникнення конфліктів та пошуку життєвих смислів.

Четверта група, названа "Демократія", включає демократичні політико-громадянські цінності: державна незалежність, демократичний розвиток країни, свобода слова, демократичний контроль рішень влади, підприємницька ініціатива, участь у політичному житті. Мета цих цінностей полягає в забезпеченні повноцінної участі громадян у політико-громадському житті країни [22].

Збереження здоров'я молодого населення визнається найвищою цінністю для соціального та економічного розвитку будь-якої країни. Взаємозв'язок між способом життя та станом здоров'я найповніше виражається у концепції "здорового способу життя". Це поняття охоплює всі аспекти, що сприяють виконанню професійних, громадських та побутових функцій людини в оптимальних для здоров'я умовах. Воно відображає спрямованість особистості на формування, збереження та зміцнення як індивідуального, так і громадського здоров'я. Стан здоров'я людини перш за все залежить від стилю життя, який переважно має індивідуальний характер і формується під впливом історичних, національних традицій (менталітету) та особистісних нахилів (способу) кожної особи.

Розвиток особистості, або її самореалізація, залежить від різноманітних факторів, таких як потреби, мотиви, мрії, прагнення, переконання, можливості і дії. Потреби особистості можна класифікувати на кілька типів:

- Біологічні потреби, такі як потреби в їжі, праці та відпочинку.
- Соціальні потреби, що включають спілкування, суспільну діяльність та існування в групі та суспільстві.
- Матеріальні потреби, які стосуються одягу, житла, побутових предметів тощо.
- Духовні потреби, такі як виконання моральних обов'язків, пізнання світу, дружба, кохання тощо.

Самореалізація особистості виражається в бажанні бути розуміним та прийнятим суспільством, знаходити своє місце в житті та досягати значущих успіхів. Важливим аспектом розвитку особистості є мотивація, яка визначає, чого людина прагне, для чого це їй потрібно і як до цього пристосовуватися. Мотивація є процесом стимулювання себе до дії для досягнення особистих цілей. Людина обирає напрям та встановлює мету, що сприяє розвитку таких якостей, як амбіційність, наполегливість, впевненість у собі та ініціативність. Розвиток особистості також пов'язаний із рівнем автономії, здатністю приймати свідомі рішення незалежно від зовнішніх впливів. Автономія включає володіння собою, визначення власного життєвого шляху, відповідальність за власні дії та свободу вибору.

Багато людей молодого вважають, що вони є автономними, але насправді можуть бути під впливом думок інших. Автономія передбачає самоусвідомлення, самопізнання та самооцінку. Це вміння відчувати внутрішній світ, свідомо обирати спосіб поведінки, діяти гнучко в різних ситуаціях та бути відкритим та гармонійним у відносинах із собою.

Кожна людина, керуючись життєвими цінностями, обирає свій шлях і розвивається в гармонії із собою. Життєві цінності можуть бути матеріальними (їжа, житло) та духовними (добро, любов, справедливість, чесність). Вони

служать орієнтирами у життєвому виборі та наповнюють життя людини смислом.

Цінності визначають не лише поточний стан особистості, але й її майбутнє. Щодо молоді людини, вони впливають не лише на принципи її життя, а й на її цілі, завдання та ідеали. Таким чином, цінності молоді виступають уявленнями про те, що вважається належним, і мобілізують життєві сили та здібності для досягнення визначених цілей. Світ цінностей, в першу чергу, представляє собою сферу культури та духовності людини, її моральної свідомості та оцінок, в яких виражається рівень духовного багатства особистості. Оскільки людина є основною абсолютною цінністю, важливо зрозуміти, що її самореалізація:

- не можлива без повного розкриття творчого потенціалу (на рівні потреб);
- є необхідною умовою для існування (на рівні інтересів);
- відповідає морально-етичним аспектам (на рівні стосунків).

Згідно з Фроммом, це аспекти мотивації, в яких виявляється самовиявлення та свобода особистості. Таким чином, потреби, інтереси, здібності та цінності особистості взаємодіють як елементи моральної свідомості та поведінки.

Відбір цінностей суспільства для освоєння забезпечує молоді ієрархічність індивідуальної системи цінностей, її унікальність і неповторність. У свою чергу, унікальність і специфіка індивідуальної системи цінностей визначає неповторність та особливість самої молоді особистості. Це дозволяє відповісти на питання про те, хто вона є, визначити, які цінності має власна особистість, і як ці цінності визначають її ставлення до основних сфер життя – відносин із світом, іншими людьми і самою собою[17, с. 119-125].

Важливим поняттям для вивчення молоді та їх цінностей є субкультура. Вперше термін "субкультура" як науковий термін виник близько 1930-х років ХХ століття, об'єднуючи концепції, такі як "однолітки, золота молодь, богема". Введення цього терміну в теорію культури має важливе методологічне значення, оскільки воно вказує на внутрішню диференціацію культури. Субкультура

представляє світ-для-себе, що включає набір якостей, рис свідомості і поведінки, відмінні від суспільства.

Субкультура вражає потребу в культурному розмежуванні та самовизначенні людини як частини соціальних груп. Це важливо для визначення внутрішньої єдності групи і соціокультурної ідентичності її членів. Субкультура, як правило, включається до соціальних груп, що виникли в результаті природного історичного розвитку.

Субкультура має чіткий механізм відтворення і збереження суспільної практики, яка формує спосіб життя групи. Особливий спосіб життя субкультури охоплює особливості спілкування, формату контактів, зв'язків, механізмів соціального регулювання, цінностей, а також мови, системи символів, ритуалів і міфології.

Молодіжна субкультура, в цьому контексті, представляє стійку спільноту людей, згуртованих за віком, з власними регуляторами соціальної поведінки, такими як традиції та звичаї. Один з таких молодіжних утворень - "Золота молодь" - є субкультурою молоді, яка визначається впливовими батьками та стереотипами стосунків з суспільством. Їхнє життя тісно пов'язане з використанням батьківських грошей та утриманням певного соціального статусу.

Складність розуміння концепції молодіжної субкультури вказує на те, що її слід бачити не як єдине та цілісне утворення. З одного боку, вона формується на основі існуючих культурних та традиційних цінностей і виконує роль передатної ланки між поколіннями. З іншого боку, це інноваційне утворення, в якому народжуються нові світоглядні орієнтації та цінності. У сучасному суспільстві молодь (вік від 15 до 25 років) проявляє різноманітні погляди, інтереси та цілі. Це відзначається наявністю великої кількості різноманітних течій, напрямків та поглядів на релігійні, музичні і соціальні аспекти (наприклад, "нові українці" та "мажори"). Вплив молодіжної субкультури на формування активної життєвої позиції в молоді надає можливості для виявлення власних життєвих позицій та сприяє самовираженню особистості

молодих людей. Становлення молодіжної субкультури, у своїй суті, відображає процес соціокультурної адаптації молоді до соціально-економічних та політичних умов суспільства.

Молодіжні субкультури представляють собою важливий аспект у формуванні цінностей молоді, і це потребує уваги з кількох причин:

- Самовираження та ідентифікація: Молодь, прагнучи знайти своє місце у суспільстві, приєднується до різноманітних субкультур для виявлення своєї унікальної ідентичності. Це може включати в себе специфічний стиль одягу, музичні уподобання, особливості мовлення та інші аспекти.
- Формування спільнот та соціальна взаємодія: Субкультури дозволяють молоді знаходити схожих за інтересами людей і створювати спільноти. Це сприяє розвитку соціальних навичок та встановленню міжособистісних зв'язків.
- Експериментація та особистісний розвиток: Участь у різних субкультурах надає молоді можливість експериментувати з різними ролями, цінностями та стилями життя. Цей період експериментації сприяє особистісному розвитку та самопізнанню.
- Протест та соціальна зміна: Деякі молодіжні субкультури можуть бути засобом вираження протесту або незадоволення існуючими соціальними умовами. Це може призвести до соціальних змін і політичної активності.
- Культурне розмаїття: Молодіжні субкультури сприяють розмаїттю культурних виразів та традицій, додаючи кольору та креативності суспільній тканині.

Звертання уваги до молодіжних субкультур не лише допомагає краще розуміти потреби та цінності молодого покоління, але й створює можливості для покращення комунікації та взаєморозуміння між різними соціальними групами.

Також важливими є життєві стратегії та життєві плани молоді. Життєві стратегії представляють собою динамічну систему соціокультурних уявлень, що орієнтують та направляють поведінку особистості на тривалий період. Життєві

плани служать засобами досягнення життєвих цілей, конкретизуючи їх у хронологічному та змістовному аспектах і визначаючи порядок дій для реалізації цих цілей [16].

Сучасні дослідження виділяють два основних типи життєвих стратегій: стратегія досягнення та стратегія виживання, і преобладає остання на пострадянському просторі. У зв'язку із суттєвими соціальними змінами деякі категорії людей можуть бути відокремлені від необхідної системи засобів досягнення мети, що призводить до відсутності у них фактичної життєвої стратегії.

Самовизначення особистості передбачає свідомий самостійний вибір життєвого шляху та позицій, яких вона дотримується в різних ситуаціях. Це може включати соціальне, політичне, професійне та економічне самовизначення молоді.

Життєвий успіх представляє собою комплекс уявлень, сформований на основі суспільних вимог, очікувань та визнання індивідуальних досягнень, які оцінюються як високі та престижні. Критерії життєвого успіху визначаються суспільством та залежать від різних факторів, таких як соціальне походження, психологічні риси особистості та обставини.

Також важливою у формуванні самоідентичності молоді є державна політика. Державна політика у сфері молоді є одним із ключових, пріоритетних і специфічних напрямків у діяльності держави, спрямованим на врахування інтересів молоді, суспільства та країни в цілому. Вона реалізується з урахуванням економічного, соціального, історичного та культурного контексту країни, а також міжнародного досвіду підтримки молоді.

Молодіжна політика є складовою державної політики, що спрямована на створення необхідних умов і гарантій для соціалізації та інтеграції дітей та молоді у суспільні процеси. Вона виражає інтереси молоді та забезпечує її участь у формуванні та реалізації політичних, економічних, соціальних та культурних аспектів суспільства [1].

Основною метою молодіжної політики є створення умов для самореалізації та розвитку потенціалу молоді в Україні, підвищення її самостійності та конкурентоспроможності, а також сприяння активної участі молоді в суспільному житті. Основні завдання молодіжної політики включають:

- Створення умов для залучення молоді до різних сфер громадського, політичного, соціально-економічного та культурного життя суспільства, зокрема, популяризацію її участі у прийнятті рішень.
- Підтримка молоді у реалізації її соціально-економічного потенціалу, включаючи розв'язання житлових, професійних, працевлаштування та освітніх питань.
- Формування громадянської, національної та культурної ідентичності української молоді.
- Підтримка інституційного розвитку молодіжних та дитячих громадських організацій, молодіжних центрів і посилення їхньої ролі у соціалізації молоді.
- Розвиток молодіжної інфраструктури.
- Розбудова національного та міжнародного молодіжного співробітництва.

Основні принципи молодіжної політики в багатьох країнах, в тому числі в Німеччині та Україні включають рівність прав дітей та молоді, їхню участь у формуванні політики та обґрунтованість прийнятих рішень. Також визначено необхідність міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії для ефективної реалізації молодіжної політики. Функції державної молодіжної політики включають створення необхідних умов для соціалізації молоді, врахування та вирішення проблем та потреб молоді, координацію зусиль різних суб'єктів для забезпечення розвитку та самореалізації молоді, а також соціальний захист тих груп молоді, які потребують додаткової підтримки.

Висновки до першого розділу

Отже, у філософсько-соціологічних дослідженнях, аналіз ціннісних орієнтацій проводиться в рамках розгляду понять норм і цінностей, нормативно-ціннісних систем і соціальної дії. У сфері конкретно-соціологічних досліджень ці орієнтації виявляються через визначення мотивації та управління діяльністю індивідів та груп. Побудова моделі ґрунтується на теоретичних та методологічних основах аксіології. Несуперечно, величезне значення мають особисті цінності, оскільки лише їхні аспекти можуть взаємодіяти з соціальними цінностями та вважатися складовою загальних цінностей суспільства. Індивідуальні потреби та цінності особи є зв'язковим елементом, який об'єднує суспільні цінності та культуру в цілому. Іншими словами, внутрішній світ конкретної особистості тісно пов'язаний із культурою соціуму, де ця особа функціонує, враховуючи власні цінності.

Цінності виступають як ключові фактори трансформацій у суспільстві. Процес трансформації політичних цінностей, що спостерігається у високорозвинених індустріальних суспільствах, обумовлений переглядом пріоритетів цінностей в різних поколіннях через зміни у умовах соціалізації індивіда. Цей процес може визначатися впливом на політичні партії шляхом переосмислення цінностей та пріоритетів нових поколінь. Індивіди мають різні цілі, встановлюючи ієрархії пріоритетів та приділяючи увагу тим аспектам, які в даний момент вони вважають найважливішими та необхідними. Це відображає гіпотезу ціннісної значущості, в якій пріоритети формуються відсутністю чогось важливого. Наприклад, піраміда Маслоу розглядає це як ієрархію потреб, де нижчі рівні вказують на менше задоволення основних фізіологічних потреб, а вищі рівні можуть вказувати на бажання визнання, кохання та самореалізації. Цінності, сформовані в дитинстві, можуть впливати на сприйняття обмежень різних видів потреб.

Молодь є унікальною соціально-демографічною групою, обладнаною особливими соціальними та психологічними характеристиками. Ці особливості

виникають як наслідок їхнього вікового статусу та постійного формування соціально-економічного, суспільно-політичного становища та духовної сфери. Для визначення меж молоді існують різні підходи, такі як 11–25, 15–28, 16–24, 16–30 років і т.д. Недавно найпоширенішим вважається підхід, в якому нижньою межею є 14 років, а верхньою – 35 років. Ця концепція ґрунтується на визнанні подовження періоду молодості, збільшення віку вступу в трудове життя та підготовки молоді до самостійності від батьків та держави.

Соціалізація молоді включає не лише пасивне відображення соціальних умов та впливів, але й активний розвиток почуття новизни, ініціативи та творчості. Термін "ювентизація", який ввів болгарський соціолог П. Мітев, описує соціальні зміни, породжені активною діяльністю молоді. Оптимальний підхід до взаємодії соціалізації і ювентизації полягає в розвитку соціальної ініціативи, яка робить молодь суб'єктом соціальної діяльності, а не лише об'єктом. Цінності є основою та мотиваційною силою для поведінки кожної особистості, і ціннісні орієнтації вважаються результатом виховання та соціалізації молодого покоління.

Дослідження молодіжних субкультур стає важливим для кращого розуміння потреб та цінностей молодого покоління, а також створює можливості для покращення комунікації та взаєморозуміння між різними соціальними групами.

РОЗДІЛ 2. МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА У НІМЕЧЧИНІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ МОЛОДІ

2.1 Характеристика ціннісних орієнтацій молоді в Німеччині

Трансформаційний процес, що розгортається в об'єднаній Німеччині, викликає значний інтерес серед соціологів, і не тільки серед тих, хто є представниками німецької науки. Це пояснюється тим, що саме на німецькій території вперше відбулося стикання соціалістичного та капіталістичного світоглядів, об'єднання Східної і Західної Європи. Результати цього об'єднання, його успіхи та труднощі в значній мірі визначили стратегію розбудови майбутнього європейського суспільства та взаємини між країнами, які раніше належали до двох антагоністичних таборів. Зокрема, увага вчених фокусується на дослідженнях молоді об'єднаної Німеччини. Важливою особливістю цих досліджень є практично повна відсутність емпіричних даних щодо молоді колишньої ГДР до моменту об'єднання країни [24]. Цікаво відзначити, що результати досліджень молоді Німеччини, проведених негайно після об'єднання у 1991 році (відомих як "перша хвиля"), суттєво відрізняються від результатів аналогічних досліджень, проведених пізніше, в період з 1997 по 1999 роки (відомих як "друга хвиля"). У дослідженнях першої хвилі спостерігалася велика різниця в ціннісних орієнтаціях молоді зі старих і нових федеральних земель, в той час як у дослідженнях другої хвилі ці відмінності вже не виявлені.

Проте ще рано стверджувати про повну єдність німецького суспільства, оскільки протиріччя між населенням старих і нових федеральних земель залишаються значними, призводячи до істотних різниць у рівні життя. Наразі можна лише вказати на те, що єдність ціннісних орієнтацій серед наймолодшого покоління населення об'єднаної Німеччини сприятиме формуванню єдиної німецької нації, хоча для досягнення цього мети, ймовірно, знадобиться кілька наступних десятиліть [32].

Справді, розбіжності між Східною і Західною Німеччиною залишаються актуальними. Більшість дослідників визнає наявність особливого менталітету у східних німців, і це пояснюється, як правило, двома ключовими чинниками. По-перше, це пов'язано з економічними обставинами, що лежать в основі розбіжностей між територіями старих і нових федеральних земель. По-друге, це пов'язано з суб'єктивним відчуттям позбавлення у східних німців [32].

Люди старшого покоління в Німеччині часто сприймають сучасну молодь як аполітичну, без цінностей і спрямовану на одержання максимальної кількості задовольень (гедоністичну). Це уявлення, зокрема, часто застосовується до молоді з нових федеральних земель. Однак неможливо охарактеризувати молоде покоління німців як безтурботних оптимістів. Ті часи, коли планування майбутнього асоціювалося з безтурботністю, вже минули. Молодь чітко розуміє вимоги, які до неї пред'являє сучасне суспільство, і готова до самовдосконалення, наполегливої праці, витримки та терпіння, без яких неможливо досягти поставлених цілей. У сучасному світі виділяється тісний зв'язок між планами на майбутнє та ставленням до життя в наш час.

Важливо відзначити, що в цьому контексті виявилися суттєві розбіжності між окремими групами населення. Ті, хто має достатні ресурси для успішної конкуренції в майбутньому (освіта, підтримка батьків, чіткі кар'єрні плани, а також внутрішнє відчуття власної компетентності), відчують себе впевнено. З іншого боку, песимістичні настрої фіксуються у тих, кому бракує цих ресурсів. До цієї групи відносять східних німців і іноземців, особливо турецьких підлітків.

Багато німецьких дослідників особливо цікавлять відповіді на питання про те, як себе почуває молодь на Сході Німеччини в нових соціальних умовах, з якими викликами вона стикається в щоденному житті, чи є в них схильність до насильства і чи вони впливають під впливом сект. Дані багатьох досліджень показують, що цінності та життєві цілі молоді нових федеральних земель мало відрізняються від західнонімецької молоді. Можна лише зазначити, що стиль виховання в нових федеральних землях відрізнявся від стилю виховання в

Західній Німеччині. В колишній ГДР батьки забезпечували дітей емоційною підтримкою і ставили до них чіткі вимоги. Суспільство ГДР не виховувало більше авторитарних особистостей, ніж суспільство ФРН. Той факт, що східні німці не піддаються ілюзіям щодо реально існуючої демократії, не означає, що вони не визнають демократію як форму суспільного устрою. Це лише свідчення того, що вони ставлять високі вимоги до себе [32].

Однією з центральних тем, що досліджуються в Німеччині в наш час, є аналіз психосоціальних трансформацій, що відбуваються в житті дітей та підлітків під час їхнього процесу дорослішання. Ці дослідження охоплюють різноманітні аспекти, такі як перші романтичні відносини, власний досвід професійної діяльності, самостійне життя поза родинним гніздом та вступ у шлюб.

Дослідження зазвичай поділяються на кілька напрямків. По-перше, психосоціальні зміни розглядаються як результат негативного особистого досвіду підлітка, такого як хвороба, розлучення батьків чи безробіття. По-друге, аналізують розвиток особливостей особистості підлітка, таких як переконаність у власній значущості та політичні уподобання. По-третє, дослідження вивчають вплив внутрішньосімейного досвіду підлітка, охоплюючи економічні труднощі, сімейні конфлікти, взаємини з батьками та соціальний капітал. Нарешті, звертається увага на відносини з однолітками, такі як участь у групах та організація вільного часу.

Отримання освіти, вибір професії, професійна підготовка і початок трудової діяльності мають прямий вплив на подальше життя людини. Ці аспекти завжди привертали увагу соціологів через їхню ключову роль у формуванні індивідуального та соціального життя. З урахуванням всіх труднощів, пов'язаних із отриманням професійної освіти та індивідуальними моделями освітнього процесу, німецькі дослідники визнають необхідність наукового вивчення всієї доступної інформації з цих питань. Емпіричні дослідження, проведені в старих федеральних землях, надають багаточінний матеріал для наукового аналізу. Однак, щодо повноцінних даних з колишньої

ГДР, їх відсутність робить інформацію щодо отримання освіти, вибору професії та початку трудової кар'єри важкодоступною. Це особливо актуально, оскільки школярі ГДР стикнулися не лише з завданням вибору професії, а й із зміною соціальної системи суспільства, в нових умовах якої їм довелося шукати свій професійний шлях. Такий контекст вимагав від молоді особливих навичок орієнтування в нових реаліях [34].

Щоб зрозуміти сучасні тенденції ціннісних орієнтацій молоді у Німеччині, потрібно проаналізувати дослідження “молоді виборці та їхній погляд на політику”, яке вийшло 25 травня 2023 року. Проводили це дослідження Фонд Фрідріха Еберта. Понад 4000 молодих виборців взяли участь у репрезентативному телефонному та онлайн-опитуванні, а також у поглиблених дискусіях. Три чверті (74 відсотки) тих, хто молодше 30 років, стурбовані, лише п'ята частина (19 відсотків) позитивно оцінює поточну ситуацію в Німеччині. 69 відсотків усіх виборців, які мають право голосу, досить стурбовані нинішньою ситуацією, тоді як трохи менше чверті (24 відсотки) налаштовані оптимістично. Згідно з дослідженням, часто висловлюване занепокоєння молодим поколінням, яке особливо скептично ставиться до демократії, вочевидь необґрунтоване. Задоволеність політичною системою серед осіб до 30 років приблизно відповідає рівню виборчого населення в цілому. Однак, наголошує команда авторів, близько половини опитаних були «мало або зовсім не задоволені» функціонуванням демократії. Сім із десяти респондентів критикують те, що, на їхню думку, є невідкритістю партій до ідей молоді. Лише п'ята частина вважає, що політики сприймають їхні занепокоєння серйозно. І майже 40% вважають мову політиків незрозумілою. Тим не менш, більшість молодих людей у Німеччині підтверджують, що політика має велике значення для їх власного життя. Однак 45 відсотків не відчують, що можуть щось змінити в своєму оточенні або в важливих для них питаннях. 80 відсотків людей віком від 16 до 30 років стикаються з політикою через щоденне споживання ЗМІ. Соціальні мережі відіграють важливу роль, а

також особисті розмови з друзями та родиною, у школі чи на роботі. Такі канали, як Instagram і TikTok, мають неоднозначну репутацію [35].

Коротке та зрозуміле резюме тем розглядається як перевага. Особливо негативно молоді люди оцінюють алгоритми, що використовуються в соціальних мережах, і роль інфлюенсерів. Вони бачать небезпеку бути ненавмисно втягнутими в бульбашку думок і зазнати одностороннього впливу. На відміну від того, що свідчать результати федеральних виборів 2021 року, Зелені та СДПН мають найбільший електоральний потенціал серед людей віком від 16 до 30 років, пишуть автори дослідження «Crisis Adult».

Тому молоді люди бачать себе ліворуч від центру. Теми рівних прав (88%), захисту клімату (78%) та посилення оподаткування високих доходів (77%) зустрічаються з великим схваленням і тому дуже популярні. Половина молодих виборців принципово задоволені тим, як працює демократія. Політика відіграє значну роль у їхньому повсякденному житті, але менше половини (45 відсотків) вважають, що вони можуть впливати на політичні рішення. Загалом дослідження підтверджує, що молоді люди рухаються в цифровому просторі «зі здоровою недовірою до алгоритмів і фейкових новин». Щоб сформувати власну думку, вони шукали об'єктивні формати, які пропонували б нейтральний огляд політичних позицій партії. В опитуванні Фонду Фрідріха Еберта молоді виборці чітко критикують політику та партії. Майже дві третини (65%) скаржаться на відсутність можливостей брати участь у політиці [35].

Трохи більше половини не переконані жодною з конкуруючих партій, і для майже 40 відсотків мова політиків є проблемою. Лише кожен четвертий вважає, що партії відкриті до ідей молоді, і лише кожен п'ятий вважає, що політики сприймають проблеми молодих людей серйозно.

Інше дослідження молоді було проведено Shell "Молодь - 2019". Представники молодого покоління німців відкриті світу, толерантні, стурбовані проблемами екології, задоволені своїм життям у Німеччині та, незважаючи на занепокоєння у зв'язку зі зміною клімату на планеті та зростанням тероризму, з оптимізмом дивляться у майбутнє. Такими є головні підсумки масштабного

дослідження компанії Shell "Молодь - 2019", оприлюднені в Берліні. Учасниками опитування стали мешканці Німеччини віком від 12 до 25 років. Більше половини опитаних із оптимізмом дивляться у майбутнє Німеччини. Половина респондентів позитивно належать до Євросоюзу. Негативно сприймають ЄС лише вісім відсотків опитаних. Як показало опитування, довіра до ЄС за останні півтора десятки років зросла, і насамперед завдяки свободі пересування громадян, культурному різноманіттю. 68 відсотків опитаних вважають, що про іноземців у Німеччині краще нічого поганого не говорити, інакше тебе вважатимуть расистом. За результатами дослідження Shell, західні німці та молодь із вищою освітою більш космополітичні, ніж жителі східної частини країни, а також люди без вищої освіти. Німці відрізняються толерантністю, виступаючи за різноманіття культур у суспільстві. Більшість дівчат і юнаків, які живуть у Німеччині, позитивно ставляться до представників найрізноманітніших суспільних груп, етнічних і сексуальних меншин. Понад дві третини респондентів задоволені рівнем розвитку демократичних інституцій у країні. На заході Німеччини таких 78 відсотків (на один відсоток більше, ніж у 2015 році), а на сході – 66 відсотків (на 12 відсотків більше, ніж у 2015 році). Понад дві третини дівчат та юнаків критикують політиків за те, що ті недостатньо захищають інтереси молоді. Серед інстанцій, які мають найбільшу довіру молодих німців, на першому плані опинилися поліція, конституційний суд, природоохоронні організації. Набагато менше довіри опитані відчувають по відношенню до великих компаній, церков, політичних партій та банків. При цьому більшість опитаних є членами різних релігійних громад. У той час як християнські конфесії своїх парафіян серед молоді постійно втрачають, ряди мусульман, а також парафіян інших нехристиянських громад поповнюються [51].

Дружба, партнерство, сім'я – такі головні цінності для переважної більшості респондентів. А ось високий рівень життя та матеріальні блага втрачають колишнє значення. При цьому у молодих німців зростає прагнення влади та здійснення своїх намірів. Молоде покоління стає дедалі амбітнішим.

Сім'я для сучасної молоді, як і раніше, цінна. Відносини з батьками у більшості (92 відсотки) молодих німців добрі. Більша частина опитаних (74 відсотки) бачить у своїх батьках зразок для наслідування. Середньостатистичний німець віком від 12 до 25 років у перспективі хоче створити власну родину та мати дітей. При цьому дівчата і юнаки, які проживають на заході Німеччини, дотримуються установки, що головним або навіть єдиним годувальником у сім'ї має бути чоловік. 97 відсотків опитаних зазначили також, що у їхньому житті дуже важливу роль відіграють друзі [51].

2.2 Роль молодіжної політики Німеччини у формуванні ціннісних орієнтацій молоді

Підтримка молодого покоління виступає як пріоритетна сфера державної політики в багатьох країнах світу, оскільки молодь розглядається як ключовий стратегічний резерв та перспективна частина громадянського суспільства. Ця підтримка реалізується через застосування законодавчих актів та комплексу заходів, спрямованих на покращення якості життя молоді.

Зовнішні виклики та вплив глобалізації визначають необхідність прийняття державою заходів для соціалізації молодих громадян, забезпечення їх успішної інтеграції в громадянське суспільство та підвищення їх соціально-економічного рівня. Важливою є ефективність молодіжної політики, яка стає запорукою модернізації, реформ та соціального розвитку держави у майбутньому. Це великою мірою залежить від активної участі молоді у всіх сферах життя країни. Досвід розвинених країн, включаючи члени ЄС, у галузі розвитку молодіжної політики вказує на успішні результати соціально-економічного розвитку [50].

Аналіз наукових матеріалів, включаючи праці Н. Бейнборна, С. Грохса, Р. Райтера, Н. Ільріх, К. Гартнера, І. Поноцного, підкреслює, що національна молодіжна політика Німеччини має своєю основою специфічну роль держави, нормативне регулювання заходів підтримки молоді та молодіжних організацій. Стратегія державної молодіжної політики передбачає відповідальність держави за інтеграцію молоді та розробку соціальних програм, доступних для всіх молодих людей. Згідно з оцінкою інституціональних засад розвитку даної сфери, визначених дослідниками К. Гартнером, І. Поноцним, виділяються такі ключові пункти:

- Основна відповідальність за молодіжну політику покладена на федеральне міністерство у справах сім'ї, людей похилого віку, жінок та молоді. Цей інститут відповідає за розробку та прийняття законів, спрямованих на захист інтересів дітей та молоді в усіх сферах, зокрема в

освіті, охороні здоров'я та трудових відносинах. Міністерство організує та підтримує міжсекторальну співпрацю з іншими міністерствами, федеральними землями та муніципалітетами, а також здійснює участь у європейських молодіжних програмах та дослідженнях ситуації в молодіжній сфері в Німеччині.

- У кожній з шістнадцяти федеральних земель існують міністерства у справах молоді як вищі органи молодіжної політики на місцевому рівні. Недержавні об'єднання, такі як молодіжні організації, благодійні установи, церква, громадські організації та інші, грають ключову роль в реалізації молодіжної політики на місцевому рівні. Ці об'єднання, співпрацюючи з державою в рамках партнерського взаємодії, допомагають сприяти ідеям державної молодіжної політики через програми державно-приватного партнерства [10].

Узагальнення стратегій молодіжної політики федеральних земель Німеччини, які були прийняті у період з 2017 по 2019 роки та зазнали змін у 2020 році через вплив пандемії Covid-19 та карантинних обмежень, що істотно змінили умови життєдіяльності молоді, показало, що визначені цілі застосовуються в дев'яти сферах діяльності:

- Цілісна освіта: Зміцнення неформальної/формальної освіти, включаючи пропозиції молоді щодо освітніх програм та курсів.
- Надання можливостей для самостійних дій: Створення можливостей для молоді обирати форми навчання, місця практики та професійного зростання.
- Сприяння соціальній інтеграції: Прямий або непрямий вплив на соціалізацію через залучення до суспільного життя.
- Сприяння міжкультурній відкритості.
- Розширення участі молоді у громадянському суспільстві.
- Просування відкритості у сфері гендерної різноманітності.
- Підвищення медіаграмотності молоді.
- Посилення зусиль із запобігання (правому) екстремізму.

- Сприяння отриманню молоддю досвіду взаємодії на міжнародному рівні в ЄС: Участь у програмах обміну, практиці тощо.

За результатами оцінки державної політики в галузі молодіжної діяльності в Німеччині визначено, що наприкінці 2019 року федеральний уряд прийняв нову стратегію молодіжної політики, яка виявила високу ефективність у змінених умовах, таких як карантинні заходи та збільшення імміграції з країн з військовими конфліктами [46]. Створення нових форматів спільних проєктів. Відходження від відомчо-орієнтованого підходу та використання міжсекторальних тем, наприклад, через Молодіжну раду при федеральному міністерстві економічного співробітництва та розвитку. Впровадження системи контролю реалізації молодіжної політики [54]. Перегляд запланованих змін, оцінка їх потенційного впливу на молодь та врахування результатів у законотворчості. Створення дискурсу щодо нових сфер формування молодіжної політики. Зосередження на актуальних викликах для молоді в умовах сучасного світу, як на рівні Німеччини, так і в ЄС [46].

Висновки до другого розділу

Отже, процес трансформації в об'єднаній Німеччині стає об'єктом значного інтересу для соціологів, і цей інтерес не обмежується лише представниками німецької науки. Це пояснюється тим, що саме на території Німеччини відбулося вперше стикання соціалістичного та капіталістичного світоглядів, а також об'єднання Східної та Західної Європи.

Цікаво відзначити, що результати досліджень молоді Німеччини, які були проведені негайно після об'єднання у 1991 році (відомих як "перша хвиля"), значно розходяться з результатами аналогічних досліджень, проведених пізніше, в період з 1997 по 1999 роки (відомих як "друга хвиля"). Важливо відзначити, що ціннісні орієнтації молоді в Німеччині формуються не лише за особистими уподобаннями, але також під впливом політичних та соціальних чинників, зокрема через молодіжну політику країни. Аналіз ціннісних орієнтацій молоді в Німеччині вказує на їхню динамічність і змінливість від покоління до покоління. Важливим є врахування різних чинників, таких як економічна кон'юнктура, політичний ландшафт та соціокультурні впливи, що впливають на формування ціннісних орієнтацій молоді у конкретний період.

Роль молодіжної політики Німеччини у формуванні ціннісних орієнтацій молоді надзвичайно важлива. Заходи та програми, спрямовані на молодь, мають значний вплив на їхнє розуміння соціальних, політичних та економічних питань. Програми в галузі освіти, зайнятості та культурного розвитку можуть визначати цінності та цілі молодого покоління.

У підсумку, висновки дозволяють встановити взаємозв'язок між молодіжною політикою та ціннісними орієнтаціями молоді в Німеччині та підкреслюють важливість розробки та впровадження ефективних стратегій для підтримки позитивних цінностей та розвитку молоді в країні. Для розуміння актуальних тенденцій у ціннісних орієнтаціях молоді в Німеччині важливо проаналізувати дослідження "Молоді виборці та їхній погляд на політику", яке було

опубліковане 25 травня 2023 року. Це дослідження провело Фонд Фрідріха Еберта. Понад 4000 молодих виборців взяли участь у репрезентативному телефонному та онлайн-опитуванні, а також приймали участь у глибоких дискусіях. Половина молодих виборців в принципі задоволені функціонуванням демократії. За загальним рівнем виборчого населення, 69 відсотків висловлюють стурбованість щодо поточної ситуації, в той час як лише 24 відсотки мають оптимістичний настрій. Згідно з проведеним дослідженням, часто висловлюване занепокоєння молоддю, яка проявляє особливий скептицизм до демократії, здається необґрунтованим.

РОЗДІЛ 3. СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ В НІМЕЧЧИНІ

3.1 Методологія та інструментарій соціологічного дослідження

Актуальність теми дослідження. «Студентська молодь – це суспільно диференційована соціально-демографічна спільнота, якій притаманні специфічні фізіологічні, психологічні, пізнавальні, культурно-освітні тощо властивості, що характеризують її біосоціальне дозрівання як здійснення самовиразу її внутрішніх сутнісних сил і соціальних якостей» [5, с. 32]. Суттєва роль у формуванні нового суспільства визначається великою мірою студентською молоддю, тому необхідне дослідження цієї групи населення, а саме їхніх ціннісних орієнтацій, ураховуючи різноманіття цього явища. Студенти є потенційними ініціаторами змін у суспільстві, творцями нових ідей та інновацій. Тому важливим є розуміти, які цінності та потреби мають найвищий пріоритет для них, а які вважаються менш важливими. Німеччина славиться своєю різноманітною культурною спадщиною і швидко змінним сучасним суспільством. Вивчення цінностей серед студентської молоді може розкрити, як сучасні культурні і соціальні зміни впливають на їхні ціннісні орієнтації. Протягом останніх десятиліть глобалізація стала ключовим чинником у формуванні ціннісних систем. Дослідження цінностей студентів може висвітлити, як молодь в Німеччині сприймає міжнародну взаємодію та культурну різноманітність. Студентська молодь переживає важливий період у формуванні своєї особистості та кар'єрних цілей. Дослідження цінностей може розкрити, як освіта та кар'єрні можливості впливають на їхні ціннісні орієнтації та вибори. Дослідження цінностей також може вивчити взаємозв'язок між цінностями та психологічним благополуччям студентів, допомагаючи зрозуміти, як ці аспекти взаємодіють. Врахування цих аспектів дозволить отримати уявлення не лише про самі цінності студентської молоді в Німеччині, але й їхню важливість у широкому соціокультурному та глобальному контексті.

Суб'єкт управління, який надав дозвіл на проведення дослідження.

Адміністрація кафедри наук про людину (Fachbereich Humanwissenschaften)

Проблемна ситуація. Студентська молодь є різноманітною та ключовою складовою суспільства. Вона представляє високий рівень освіти та культури, граючи важливу роль у сучасному соціумі та маючи потенціал для подальшого розвитку будь якої країни та інновацій. Держава зосереджує увагу на молодіжній політиці, але іноді цього може бути недостатньо. Багато студентів стикаються з труднощами у встановленні свого соціального статусу та досягненні своїх цілей через обмеження у задоволенні базових потреб чи відсутність відповідних можливостей. У контексті соціальних змін в Німеччині, таких як міграційні процеси та розвиток громадянського суспільства, дослідження може допомогти з'ясувати, як подібні трансформації впливають на цінності молоді в Україні. В умовах, коли глобалізація визнається ключовим фактором, аналіз цінностей та поглядів студентів в Німеччині може вказати на тенденції міжнародної взаємодії. Це надзвичайно важливо для України, яка прагне впроваджувати передові практики та враховувати міжнародний досвід. Таким чином, важливим є проведення дослідження, спрямованого на вивчення проблем ціннісних орієнтацій студентів, що дозволить контролювати і регулювати цю ситуацію.

Наукова проблема. Висновок з огляду сучасних наукових публікацій свідчить, що питання ціннісних орієнтацій сучасної студентської молоді залишається недостатньо дослідженим. Ця недолік виник з-за обмеженої кількості теоретичних і емпіричних даних. Існуючі дослідження, спрямовані на вирішення проблем ціннісних орієнтацій студентства, часто лише загально оглядові та не зосереджуються на даній конкретній темі. Таким чином, для докладного розкриття цього питання необхідно провести повноцінне соціологічне дослідження.

Об'єкт дослідження. Студенти кафедри наук про людину Дармштадського технічного університету (Technische Universität Darmstadt)

Предмет дослідження. Характер ціннісних орієнтацій студентів та їх ставлення до своїх потреб.

Мета. Пояснити характер ціннісних орієнтацій студентів кафедри наук про людину Дармштадського технічного університету та їх ставлення до своїх потреб.

Завдання:

1. Визначити демографічний показник респондентів.
2. Виявити основні та вторинні цінності серед опитаних студентів.
3. Роз'яснити, які риси характеру вважаються цінними, а які – ні, згідно з відповідями студентів.
4. Визначити осіб, яких опитувана студентська молодь вважає взірцями для наслідування.
5. Оцінити моральні принципи, якими керується молодь, заснована на їх відповідях.
6. Визначити ставлення опитаної студентської молоді до концепції дружби.
7. Пояснити основні фактори, що впливають на молодь при виборі професії, відповідно до зібраних даних.
8. Визначити ставлення опитаних студентів до релігійних поглядів.
9. Визначити ставлення молоді до німецької культури на основі отриманих результатів опитування.
10. Пояснити, які чинники, за думкою студентської молоді, формують їхню особистість, враховуючи отримані відповіді в опитуванні.
11. Визначити думку студентів, які є емігрантами, щодо їх думки стосовно навчання у Німеччині.

Інтерпретація основних термінів дослідження.

«Вища освіта-рівень освіти, який здобуває особа у вищому навчальному закладі в результаті послідовного, системного та цілеспрямованого процесу засвоєння змісту навчання, який ґрунтується на повній загальній середній освіті й завершується здобуттям певної кваліфікації за підсумками державної атестації»[12].

«Студентство — загальна назва осіб, що навчаються у закладах вищої освіти (студенти). Студентство це особлива професійно-виробнича група, здоров'я якої залежить від вікових особливостей розвитку, особливостей праці та умов життя»[12].

«Державна молодіжна політика — це системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України»[10, с. 31].

«Ціннісні орієнтації є одним із найважливіших утворень у структурі свідомості й самосвідомості людини, вони зумовлюють низьку її сутнісних характеристик як особистості. Ціннісні орієнтації — це система установок, які регулюють поведінку людини у суспільстві. Ціннісні орієнтації "програмують" діяльність людини на тривалий час і визначають генеральну лінію поведінки особистості. Вивчення ціннісних орієнтацій і спливаючих з них форм поведінки індивідів дозволяє зрозуміти логіку дій різних типів людей»[11, с. 94].

«Соціологічне дослідження — система логічних і послідовних методологічних, методичних та організаційно-технічних процедур для отримання наукових знань про соціальне явище, процес» [4].

«Програма соціологічного дослідження є науковим документом, що містить схему логічно обґрунтованого переходу від загальних теоретичних уявлень про досліджуване соціальне явище, до використання інструментарію і виконання дослідницьких процедур (збирання, обробки та аналізу інформації)» [4].

«Вибірка — це множина об'єктів або подій, вибраних за допомогою визначеної процедури з генеральної сукупності для участі в дослідженні. Зазвичай, обсяг генеральної сукупності дуже великий, що робить прийняття до уваги всіх членів не практичним або неможливим. Вибірка являє собою множину або сукупність певного обсягу, члени якої збираються і статистичні характеристики

обчислюються таким чином, що в результаті можна зробити висновки або екстраполяцію із вибірки на всю генеральну сукупність» [4].

Гіпотези:

1. Цінності студентів є однаковими, незалежно від їх статі.
2. Студенти другого та третього курсів спільно вважають сім'ю пріоритетною цінністю.
3. Відношення студентів однакової статі до друзів є схожим.
4. Вибір взірців для наслідування є однаковим у студентів першого та четвертого курсів.
5. Погляди на релігію є однаковими у студентів різної статі.
6. Всі студенти, які є мігрантами, мають однакову думку щодо навчання у Німеччині

Метод збору емпіричних даних: Онлайн анкетування.

Об'єкт емпіричного етапу дослідження, як генеральна сукупність.

Студенти кафедри наук про людину Дармштадського технічного університету (Fachbereich Humanwissenschaften Technische Universität Darmstadt).

Особливості генеральної сукупності. Як було зазначено генеральною сукупністю виступають студенти кафедри наук про людину Дармштадського технічного університету - 1321 особи, які включають в себе чотири (4) спеціальностей:

Спеціальності загальна педагогіка та професійна педагогіка (Allgemeine Pädagogik und Berufspädagogik), психологія (Psychologie), спортивна наука (Sportwissenschaft), вчитель у гімназіях (Lehramt an Gymnasien).

1 курс– 481 студ.

Педагогіка та професійна педагогіка (Allgemeine Pädagogik und Berufspädagogik)- 231 студ.

Психологія (Psychologie)- 114 студ.

Спортивна наука (Sportwissenschaft)- 53 студ.

Вчитель у гімназіях (Lehramt an Gymnasien)- 83 студ.

2 курс– 342 студ.

Педагогіка та професійна педагогіка (Allgemeine Pädagogik und Berufspädagogik)- 138 студ.

Психологія (Psychologie)- 76 студ.

Спортивна наука (Sportwissenschaft)- 53 студ.

Вчитель у гімназіях (Lehramt an Gymnasien)- 75 студ.

3 курс– 211 студ.

Педагогіка та професійна педагогіка (Allgemeine Pädagogik und Berufspädagogik)- 91 студ.

Психологія (Psychologie)- 49 студ.

Спортивна наука (Sportwissenschaft)- 23 студ.

Вчитель у гімназіях (Lehramt an Gymnasien)- 48 студ.

4 курс– 58 студ.

Педагогіка та професійна педагогіка (Allgemeine Pädagogik und Berufspädagogik)- 21 студ.

Психологія (Psychologie)- 13 студ.

Спортивна наука (Sportwissenschaft)- 15 студ.

Вчитель у гімназіях (Lehramt an Gymnasien)- 9 студ.

5 курс– 134 студ.

Педагогіка та професійна педагогіка (Allgemeine Pädagogik und Berufspädagogik)- 68 студ.

Психологія (Psychologie)- 44 студ.

Спортивна наука (Sportwissenschaft)- 9 студ.

Вчитель у гімназіях (Lehramt an Gymnasien)- 13 студ.

6 курс– 95 студ.

Педагогіка та професійна педагогіка (Allgemeine Pädagogik und Berufspädagogik)- 40 студ.

Психологія (Psychologie)- 31 студ.

Спортивна наука (Sportwissenschaft)- 9 студ.

Вчитель у гімназіях (Lehramt an Gymnasien)- 15 студ.

У додатках роботи надано дані щодо статевої пропорції студентів кафедри наук про людину Дармштадського технічного університету за спеціальностями (Додаток А) та статевої пропорції кафедри наук про людину Дармштадського технічного університету (Додаток Б, В, Г, І, Д, Е, Є).

Визначення основних процедур отримання емпіричного матеріалу та його наступної обробки: Якщо адміністрація та відділ кадрів по роботі зі студентами готовий надати весь необхідний перелік даних стосовно студентів та їхньої спеціальності, року навчання, а також номери телефонів та поштові або електронні адреси, то ми можемо провести анкетування, по одному з вище вказаних способів, а саме через google форму чи через телефонне опитування, чи через поштову адресу.

Організаційний план дослідження.

Етап підготовки до польового дослідження: 25.09.2023-13. 11.2023.

Етап польового дослідження: 16.10. 2023-16.11.2023.

Аналіз результатів дослідження і підготовка звіту: 17.11.2023-29.11. 2023

Етап підготовки до польового дослідження.

1. Складання програми соціологічного дослідження. (25.09.2023)
2. Складання проекту вибірки (27.09.2023)
3. Створення онлайн анкети за допомогою google forms. (2.10.2023)
4. Проведення пробного дослідження. (3.10.2023)
5. Аналіз даних і результатів пробного дослідження. (6.10.2023-8.10.2023)
6. Внесення коректив у програму, методичні документи відповідно до підсумків пробного дослідження. (10.10.2023)
7. Створення фінальної анкети. (12.10.2023)

Етап польового дослідження

1. Узгодження організаційних питань. (16.10.2023)
2. Проведення польового дослідження. (19.10.2023- 05.11.2023)
3. Підготовка первинних даних до її опрацювання та обробка на комп'ютері. (05.11.2023)

4. Розробка інструкції для вибракування неправильно заповнених анкет. (06.11.2023)
5. Розробка інструкції щодо кодування відкритих питань. (08.11.2023)
6. Кодування відкритих питань. (09.11.2023)
7. Обробка первинних даних. (11-15.11.2023)

Аналіз результатів дослідження і підготовка звіту

1. Аналіз результатів дослідження і підготовка попереднього звіту. (18-22.11.2023)
2. Науково-практичне обґрунтування попереднього звіту, висновків і рекомендацій за підсумками дослідження. (23-25.11.2023)
3. Доопрацювання і затвердження остаточного звіту, висновків і рекомендацій за підсумками дослідження. (26-29.11.2023)

Інструментарій дослідження.

Анкета «Ціннісні орієнтації студентів кафедри наук про людину
Дармштадського технічного університету »

Доброго дня! Прошу вас взяти участь у соціологічному опитуванні, для написання дипломної роботи. Опитування стосується характеру ціннісних орієнтацій у студентів. Анонімність відповідей гарантована. Опитування не займе більше 5 хвилин.

1. Вкажіть вашу стать:

1. Чоловіча
2. Жіноча

2. Вкажіть курс, на якому ви навчаєтесь:

1. 1 курс
2. 2 курс
3. 3 курс
4. 4 курс
5. 5 курс

6. 6 курс

3. Які цінності в житті вважаєте найбільш важливими? (виберіть до трьох варіантів)

1. Прояв кохання
2. Сімейні зв'язки
3. Дружба та соціальні відносини
4. Розвиток у цікавій професії
5. Чесність та порядність
6. Віра у бога
7. Самореалізація
8. Духовний розвиток
9. Кар'єрні досягнення
10. Матеріальний достаток
11. Корисність для інших
12. Збереження здоров'я
13. Міцний характер і воля

4. Які цінності в житті вважаєте важливими на другому плані? (виберіть до трьох варіантів)

1. Прояв кохання
2. Сімейні зв'язки
3. Дружба та соціальні відносини
4. Розвиток у цікавій професії
5. Чесність та порядність
6. Віра у бога
7. Самореалізація
8. Духовний розвиток
9. Кар'єрні досягнення
10. Матеріальний достаток

11. Корисність для інших
12. Збереження здоров'я
13. Міцний характер і воля

5. Які цінності в житті ви вважаєте менш важливими для вас зараз? (оберіть не більше трьох варіантів)

1. Прояв кохання
2. Сімейні зв'язки
3. Дружба та соціальні відносини
4. Розвиток у цікавій професії
5. Чесність та порядність
6. Віра у бога
7. Самореалізація
8. Духовний розвиток
9. Кар'єрні досягнення
10. Матеріальний достаток
11. Корисність для інших
12. Збереження здоров'я
13. Міцний характер і воля

6. Оберіть риси, які ви найбільше поважаєте у людях (виберіть не більше трьох варіантів).

1. Працелюбність
2. Ініціативність
3. Добросовісність
4. Наполегливість
5. Товариськість
6. Тактовність
7. Правдивість
8. Ввічливість

9. Чуйність
10. Щирість
11. Доброзичливість
12. Турботливість
13. Некритичність
14. Скромність
15. Почуття гідності
16. Альтруїзм (безкорисливе прагнення до діяльності на благо інших).
17. Акуратність
18. Бережливість
19. Економність
20. Щедрість
21. Інше

7. Оберіть риси, які для вас є найменш прийнятними (виберіть не більше трьох варіантів).

1. Лінь
2. Консервативність
3. Безвідповідальність
4. Безвільність
5. Замкнутість
6. Безтактність
7. Брехливість
8. Грубість
9. Жорстокість
10. Лицемірство
11. Заздрість
12. Байдужість
13. Некритичність,
14. Невимогливість

15. Хвалькуватість
16. Самолюбство
17. Егоїзм
18. Неохайність
19. Не бережливість
20. Марнотратство
21. Скупість
22. Інше

8. Кого ви вважаєте своїм взірцем?

1. Батьки
2. Хтось із родичів
3. Викладач
4. Історична постать
5. Сучасний політичний діяч
6. Особа, популярна в сфері шоу-бізнесу
7. Особа, популярна в телевізійній сфері
8. Особа, визначена в галузі мистецтва
9. Літературний персонаж
10. У мене немає взірця
11. Я сам для себе взірець
12. Інше

9. Ви маєте досвід міграції з метою навчання у Німеччині? (Якщо відповідь ні, то переходьте до питання 11)

1. Так
2. Ні

10. Як ви оцінюєте досвід навчання у Німеччині та його вплив на вашу академічну та соціальну інтеграцію за шкалою від 1 до 10?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

10- Дуже високо

11. Чи вважаєте ви, що у вас є обов'язок надавати допомогу своїй родині?

1. Так
2. Більше так, ніж ні
3. Ні
4. Більше ні, ніж так

12. Як ви оцінюєте своїх друзів?

1. Люди, які поділяють ваші захоплення.
2. Товариші для проведення вільного часу.
3. Особи з визначеними рисами та принципами, що відповідають вашим вимогам.
4. Особи, з якими ви спільно працюєте або навчаєтесь.

13. Чи ви вважаєте, що друзі повинні виявляти інтерес до проблем одне одного?

1. Так
2. Більше так, ніж ні
3. Ні
4. Більше ні, ніж так

14. Чи вважаєте ви себе віруючою людиною?

1. Так
2. Скоріше так, ніж ні
3. Ні
4. Скоріше ні, ніж так

15. Як ви оцінюєте важливість знання німецьких традицій та звичаїв у повсякденному житті за шкалою від 1 до 10?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

10- Дуже важливо

16. Чи дотримуєтесь ви німецьких традицій та звичаїв у повсякденному житті?

1. Так
2. Скоріше так, ніж ні
3. Ні
4. Скоріше ні, ніж так

17. Які чинники, на вашу думку, найбільше впливають на ваш особистісний розвиток? (виберіть не більше трьох варіантів)

1. Мистецтво
2. Релігія
3. Музика
4. Література
5. Оточення
6. Близькі вам люди
7. Соціальні норми та правила
8. Інше

18. Який із чинників вважаєте або вважали важливим при виборі своєї професії? (оберіть не більше трьох варіантів)

1. Висока ймовірність працевлаштування
2. Думка ваших батьків
3. Думка друзів
4. Рекомендації вчителів
5. Можливість отримання високого доходу
6. Престиж обраної професії
7. Особиста мрія
8. Розвиток ваших особистих здібностей

9. Inhalt

Fragebogen „Wertorientierungen von Studierenden des Fachbereichs Humanwissenschaften der Technischen Universität Darmstadt“

Guten Tag! Ich bitte Sie, an einer soziologischen Umfrage teilzunehmen, um eine Abschlussarbeit zu schreiben. Die Umfrage befasst sich mit der Art der Wertorientierungen von Studierenden. Die Anonymität der Antworten ist gewährleistet. Die Umfrage wird nicht länger als 5 Minuten dauern.

1. Geben Sie Ihr Geschlecht ein:

1. Männlich
2. Weiblich

2. Geben Sie den Studiengang an, in dem Sie studieren:

1. 1 Gang
2. 2 Gang
3. 3 Gang
4. 4. Gang
5. 5. Gang
6. 6. Gang

3. Welche Werte im Leben halten Sie für die wichtigsten? (Wählen Sie bis zu drei Optionen)

1. Eine Manifestation der Liebe
2. Familienbande
3. Freundschaft und soziale Beziehungen
4. Entwicklung in einem interessanten Beruf
5. Ehrlichkeit und Anstand
6. Glauben an Gott
7. Selbstverwirklichung

8. Spirituelle Entwicklung
9. Karriereerfolge
10. Materieller Wohlstand
11. Nützlichkeit für andere
12. Erhaltung der Gesundheit
13. Starker Charakter und Wille

4. Welche Werte im Leben halten Sie im zweiten Plan für wichtig? (Wählen Sie bis zu drei Optionen)

1. Eine Manifestation der Liebe
2. Familienbande
3. Freundschaft und soziale Beziehungen
4. Entwicklung in einem interessanten Beruf
5. Ehrlichkeit und Anstand
6. Glauben an Gott
7. Selbstverwirklichung
8. Spirituelle Entwicklung
9. Karriereerfolge
10. Materieller Wohlstand
11. Nützlichkeit für andere
12. Erhaltung der Gesundheit
13. Starker Charakter und Wille

5. Welche Werte im Leben sind Ihnen jetzt weniger wichtig? (Wählen Sie nicht mehr als drei Optionen)

1. Eine Manifestation der Liebe
2. Familienbande
3. Freundschaft und soziale Beziehungen
4. Entwicklung in einem interessanten Beruf
5. Ehrlichkeit und Anstand

6. Glauben an Gott
7. Selbstverwirklichung
8. Spirituelle Entwicklung
9. Karriereerfolge
10. Materieller Wohlstand
11. Nützlichkeit für andere
12. Erhaltung der Gesundheit
13. Starker Charakter und Wille

6. Wählen Sie die Eigenschaften aus, die Sie bei Menschen am meisten respektieren (wählen Sie nicht mehr als drei Optionen).

1. Sorgfalt
2. Initiative
3. Gewissenhaftigkeit
4. Beharrlichkeit
5. Geselligkeit
6. Takt
7. Wahrhaftigkeit
8. Höflichkeit
9. Schärfe
10. Aufrichtigkeit
11. Wohlwollen
12. Fürsorglich
13. Unkritikalität
14. Bescheidenheit
15. Ein Gefühl der Würde
16. Altruismus (selbstloser Wunsch, zum Wohle anderer zu handeln).
17. Genauigkeit
18. Vorsehung
19. Sparsamkeit

20. Großzügigkeit

21. Andere

7. Wählen Sie die Funktionen aus, die für Sie am wenigsten akzeptabel sind (wählen Sie nicht mehr als drei Optionen).

1. Faultier

2. Konservatismus

3. Verantwortungslosigkeit

4. Freiheit

5. Engstirnigkeit

6. Ungeschicklichkeit

7. Verlogenheit

8. Brutalität

9. Grausamkeit

10. Heuchelei

11. Neid

12. Gleichgültigkeit

13. unkritisch,

14. Anspruchslos

15. Prahlerei

16. Stolz

17. Selbstsucht

18. Unordnung

19. Keine Sparsamkeit

20. Abfall

21. Sparsamkeit

22. Andere

8. Wer betrachten Sie als Ihr Vorbild?

1. Eltern

2. Jemand von Verwandten
3. Lehrer
4. Historische Figur
5. Eine moderne politische Figur
6. Eine im Showbusiness beliebte Person
7. Eine in der Fernsehbranche beliebte Person
8. Eine im Bereich der Kunst definierte Person
9. Literarischer Charakter
10. Ich habe kein Muster
11. Ich bin ein Vorbild für mich
12. Andere

9. Haben Sie Erfahrungen mit der Migration zum Studium in Deutschland? (Wenn die Antwort „Nein“ lautet, fahren Sie mit Frage 11 fort.)

1. Ja
2. Nein

10. Wie bewerten Sie die Erfahrung des Studiums in Deutschland und deren Auswirkungen auf Ihre akademische und soziale Integration auf einer Skala von 1 bis 10?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

10- Sehr hoch

11. Glauben Sie, dass Sie verpflichtet sind, Ihrer Familie Hilfe zu leisten?

1. Ja
2. Mehr Ja als Nein
3. Nein
4. Nicht mehr als ja

12. Wie bewerten Sie Ihre Freunde?

1. Menschen, die Ihre Leidenschaften teilen.
2. Begleiter für die Freizeitgestaltung.
3. Personen mit bestimmten Eigenschaften und Prinzipien, die Ihren Anforderungen entsprechen.
4. Menschen, mit denen Sie gemeinsam arbeiten oder studieren.

13. Denken Sie, dass Freunde sich für die Probleme des anderen interessieren sollten?

1. Ja
2. Mehr Ja als Nein
3. Nein
4. Nicht mehr als ja

14. Betrachten Sie sich als religiöse Person?

1. Ja
2. Mehr Ja als Nein
3. Nein
4. Nicht mehr als ja

15. Wie wichtig schätzen Sie auf einer Skala von 1 bis 10 die Bedeutung der Kenntnis deutscher Traditionen und Bräuche im Alltag ein?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

10- Sehr wichtig

16. Folgen Sie in Ihrem Alltag deutschen Traditionen und Bräuchen?

1. Ja
2. Mehr Ja als Nein
3. Nein
4. Nicht mehr als ja

17. Welche Faktoren haben Ihrer Meinung nach den größten Einfluss auf Ihre persönliche Entwicklung? (Wählen Sie nicht mehr als drei Optionen)

1. Kunst
2. Religion
3. Musik
4. Literatur
5. Umfeld
6. Menschen in Ihrer Nähe
7. Soziale Normen und Regeln
8. Andere

18. Welche Faktoren sind für Sie bei der Berufswahl wichtig bzw. wichtig? (Wählen Sie nicht mehr als drei Optionen)

1. Hohe Beschäftigungs Wahrscheinlichkeit
2. Die Meinung deiner Eltern
3. Die Meinung von Freunden
4. Empfehlungen der Lehrer
5. Die Möglichkeit, ein hohes Einkommen zu erzielen
6. Das Ansehen des gewählten Berufs
7. Ein persönlicher Traum
8. Entwicklung Ihrer persönlichen Fähigkeiten
9. Andere

Формування обсягу вибірки. Дизайн-ефект повинен дорівнювати одиниці, тому що ми не утворюватимемо під вибірок, тому теоретична похибка і буде дійсною похибкою.

– Прийнятна ймовірність буде складати 0,9545

– Прийнятна похибка буде складати до 5%

Якби нас цікавили висновки студентів бакалаврату та магістратури загалом, тоді розмір теоретичної вибірки рахувався б таким чином:

$$n = 1 / (\Delta^2 + 1/N)$$

Тобто, якщо довірча ймовірність -95%, похибка 0,05, генеральна сукупність 1321-то Необхідний розмір вибірки становить 298. Але оскільки обсяг генеральної сукупності соціологічного дослідження складає невелику кількість, а саме – 1321 особа, то у середньому нам потрібно опитувати кожного третього, для достовірнішого результату. Тобто, якщо опитувати кожного третього, то розмір вибірки буде 440.

Отже, аналізуючи дані генеральної сукупності, ми маємо такі результати (Додаток Ж, 3)

Міркування про етап ремонту.

Якщо обрана вибірка налічує 440 студентів, то потрібно забезпечити 440 заповнених анкет. У випадку труднощів з проведенням опитувань може виникнути необхідність створити телеграм-канал, де респонденти, які не змогли пройти анкету через Google-форму, матимуть можливість це зробити. Також можливі варіанти відправлення анкети студентам на електронну пошту чи проведення телефонних опитувань. Такий підхід дозволить забезпечити репрезентативні результати, не порушуючи необхідних параметрів вибірки.

3.2 Аналіз результатів соціологічного дослідження

Загальна кількість опитаних нами респондентів становить 440. Кількість опитаних студентів першого курсу становить 33,2%, другий курс становить 30,9%, 18,2% становлять опитані студенти третього курсу, на четвертому курсі було опитано 4,2%. Серед студентів п'ятого курсу було опитано 7,1%, на шостому курсі було опитано 6,4% (Додаток Ж). За розподілом за статевою ознакою, чоловіки становлять 35,2%, тоді як жінки складають 64,8% від загальної кількості опитаних респондентів (Додаток З).

На основі результатів проведеного опитування серед студентів можна виділити три основні цінності, які є пріоритетними для молоді. Зокрема, прояв кохання займає перше місце з результатом 20,3%, на другому місці - самореалізація з показником 16,1%, а третє місце відводиться сімейним зв'язкам, що складає 15,6%. Другорядно важливими цінностями для студентів виявилися збереження здоров'я (13,2%), розвиток у цікавій професії (11,7%) та дружба та соціальні відносини (10,4%). Опитані також вказали на меншу важливість корисності для інших (6%) кар'єрних досягнень, (2,8%) матеріального достатку(1,9%). Найменше цінностей було відзначено у вірі в бога(1,1%), розвитку сильного характеру та волі (0,5%), духовному росту (0,2%) чесності та порядності (0,2%).

Відповідь на питання *«оберіть риси, які ви найбільше поважаєте у людях»*

більшість респондентів (27, 3%) відзначили, що для них найціннішими є почуття гідності, за нею слідує товарицькість (24,3%) та доброзичливість (19,8%). 28,6% вибрали інші варіанти, серед яких були такі риси, як ініціативність, наполегливість, товарицькість, тактовність, правдивість, ввічливість, чуйність, щирість, турботливість, некритичність, скромність, почуття гідності, альтруїзм (безкорисливе прагнення до діяльності на благо інших), акуратність, бережливість, економність та щедрість.

У відповідь на питання «виберіть риси, які є для вас найбільш неприйнятними», більшість опитаних (31,3%) вказали, що для них найменш прийнятними є жорстокість, за якою слідує лицемірство (23,4%) та грубість (18,2%). 27,1% вибрали інші варіанти, серед яких були такі риси, як лінь, консервативність, безвідповідальність, безвільність, замкненість, безтактність, брехливість, заздрість, байдужість, некритичність, невимогливість, хвалькуватість, самолюбство, егоїзм, неохайність, не бережливість, марнотратство, скупість.

На питання «кого ви вважаєте своїм взірцем» більшість вибрали когось із родичів, а саме 32,3%, батьків вибрали 21,8%, викладачів вибрали 11,1%. Варто зазначити, що 2,3% відмітили, що не мають взірця для наслідування, а 0,7% відповіли, що вони є самі взірцями для себе.

Під час опитування на питання про міграцію 21,2% відповіли, що є мігрантами з метою навчання у Німеччині. Найпопулярніша відповідь щодо якості навчання у Німеччині є 8 (34,2%), найнижчою оцінкою серед обраних була 3 (0,5%). Це означає, що рівень освіти за думкою мігрантів є доволі високим.

Серед опитаних студентів кафедри наук про людину Дармштадського технічного університету 43,9% вважають себе не зобов'язаними допомагати своїм батькам, відповідь «*більше ні, ніж так*» обрали 28,7% респондентів, відповідь «*більше так, ніж ні*» обрали 17,6%, відповідь «*так*» обрали 7,8% студентів. Таким чином можна зробити висновок, що студенти кафедри наук про людину Дармштадського технічного університету в більшості вважають себе не зобов'язаними допомагати своїм батькам.

На питання «*як ви оцінюєте своїх друзів*» більшість (41,2%) відповіли, що це особи з визначеними рисами та принципами, що відповідають їх вимогам, відповідь «*люди, які поділяють ваші захоплення*» вибрали 26,6%. Відповідь «*людьми, з якими можна провести вільний час*» обрали 18,5%, відповідь «*колеги по роботі чи навчанню*» обрали 14,7% (Додаток И). Щодо питання про

друзей, чи повинні вони виявляти інтерес до проблем одне одного, більшість респондентів відповіли, що так (51%), відповідь «ні» обрали 7,3% респондентів.

На питання *«який із чинників вважаєте або вважали важливим при виборі своєї професії»* ми отримали такі відповіді:

- Висока можливість працевлаштування (25,6%)
- Думка батьків (2,1%)
- Думка друзів (0,4%)
- Порада вчителів(1,9%)
- Можливість високого заробітку (34,3%)
- Престиж обраної професії (18,2%)
- Особиста мрія (4,3%)
- Розвиток особистих здібностей (10,2%)
- Інше (1,2%)

Між опитаними студентами переважна більшість вважає себе людьми віри (41,2%). Опцію "більше так, ніж ні" обрали 31,4% респондентів, тоді як 15,9% відзначили "більше ні, ніж так", і 7,4% відповіли "ні". При аналізі відповідей на питання про важливість німецьких традицій серед опитаної студентської молоді було виявлено, що більшість респондентів вважає їх важливими (36,3%), проте лише 15,8% дотримуються цих традицій у повсякденному житті, тоді як 32% не приділяють їм уваги.

Серед студентів кафедри наук про людину Дармштадського технічного університету, щодо питання *«як ви вважаєте, які чинники з нижчеперелічених найбільше впливають на формування вас як особистості?»*, респонденти подали такі відповіді:

- Мистецтво (8,3%)
- Релігія (14,3%)
- Музика (0,9%)
- Література (9,8%)
- Оточення (26,3%)
- Близькі люди (17,9%)

- Соціальні норми та правила (21,6%)
- Інше (1%)

Отже, можна зробити висновок, що для більшості учасників дослідження ключовим чинником, що впливає на їх особистісний розвиток, є оточення.

Аналіз результатів дослідження щодо гіпотез. Першою гіпотезою виступає те, що цінності студентів є однаковими, незалежно від їх статі. Ця гіпотеза є спростованою, адже у студентів чоловічої статі, які складають 35,2%, пріоритетними цінностями є матеріальний достаток (28,4%) та кар'єра (22,9%), а у студентів жіночою статі, відсоток яких складає 64,8%, пріоритетними цінностями є сім'я (34,6%) та самореалізація (19%). Для перевірки цієї гіпотези були використані питання під номером №4, №5 та №6 та були порівняні з питанням №1.

Друга гіпотеза *«студенти другого та третього курсів спільно вважають сім'ю пріоритетною цінністю»* була спростована, адже більшість студентів другого курсу (31%) та третього курсу (28,3%) приділяють більше уваги коханню як цінності ніж сім'ї, тоді як сім'я є пріоритетною цінністю для другого курсу у 18,3%, а для третього у 15,9%. Для перевірки гіпотези використовувалось питання №3, №4 та №5 і порівнювалось з питанням №2.

Третя гіпотеза *«відношення студентів однакової статі до друзів є схожим»* також є спростованою. Ми можемо бачити закономірність, що більшість на питання *«люди, які поділяють ваші захоплення»* вибрали варіант відповіді 26,6%, тоді як тільки 19,7% студенток жіночої статі обрали цю відповідь, найбільш популярною серед жінок відповіддю було те, що друзі є людьми, які мають певні риси і засади, що відповідають вашим вимогам (36,2%), цю ж відповідь обрало лише 22,6% чоловіків. Для перевірки гіпотези використовувалось питання №10.

Четверта гіпотеза *«вибір взірців для наслідування є однаковим у студентів першого та четвертого курсів»* є спростованою. Студенти першого курсу віддають перевагу комусь із родичів як взірцям для наслідування (22,1%), тоді як студенти четвертого курсу віддають перевагу особі, популярній в сфері

шоу-бізнесу (27,3%). Для перевірки гіпотези використовувалось питання №8 і порівнювалось з питанням №2.

П'ята гіпотеза також спростована «*Погляди на релігію є однаковими у студентів різної статі*». Якщо проаналізувати відповіді на питання №13, то ми бачимо, що студентів жіночої статі більше віддають перевагу релігії ніж студенти чоловічої статі.

Таблиця 1

Варіанти відповіді	Студенти чоловічої статі	Студенти жіночої статі
Так	35%	41,8%
Більше так, ніж ні	27,3%	29,4%
Ні	21,5%	16%
Більше ні, ніж так	16,3%	12,8%

Шоста гіпотеза «*всі студенти, які є мігрантами, мають однакову думку щодо навчання у Німеччині*» також є спростованою, адже студенти 4 курсу більше задоволені навчанням і поставили оцінку 8 (36,3%), тоді як студенти 2 курсу поставили 8 тільки 31,2 %.

Отже, спостерігаються розбіжності в ціннісних орієнтаціях студентів кафедри наук про людину Дармштадського технічного університету, які виявляються у відмінностях між чоловічою та жіночою статтю. Крім того, видно відміну в ціннісних установах між першокурсниками та студентами останніх курсів, особливо щодо поглядів на цінності, вибір взірців для наслідування та важливі риси характеру. Першокурсники виявляють схильність віддавати перевагу сімейним цінностям, тоді як студенти останніх курсів надають перевагу кар'єрному зростанню.

3.3. Порівняльний аналіз дослідження ціннісних орієнтацій студентської молоді в Німеччині та України на основі власних проведених досліджень

Для порівняльного аналізу дослідження ціннісних орієнтацій студентської молоді в Німеччині та України використовувались власні проведені дослідження «Ціннісні орієнтації студентів кафедри наук про людину Дармштадського технічного університету » 2023 року та «Ціннісні орієнтації студентів ФЛСК НАУ» 2022 року.

Загальна кількість опитаних у 2023 році респондентів становить 440. Кількість опитаних студентів на різних курсах розподілена наступним чином: перший курс - 33,2%, другий курс - 30,9%, третій курс - 18,2%, четвертий курс - 4,2%, п'ятий курс - 7,1%, шостий курс - 6,4%. У порівнянні з цими даними, загальна кількість опитаних респондентів у 2022 році становить 374. Розподіл студентів за курсами такий: перший курс - 22,3%, другий курс - 38,5%, третій курс - 22,1%, четвертий курс - 11,1%, п'ятий курс - 6%. Отже, існують відмінності у відсотковому розподілі студентів на різних курсах між двома наборами даних.

За розподілом за статевою ознакою виявлено, що чоловіки становлять 35,2%, а жінки - 64,8% від загальної кількості опитаних респондентів. При розгляді студентів за курсами видно, що на першому курсі їх 33,2%, на другому - 30,9%, на третьому - 18,2%, на п'ятому - 7,1%, а на шостому - 6,4%.

Порівнюючи з іншим дослідженням, яке було проведено в 2022 році в Україні, де чоловіки становлять 24,2%, а жінки - 75,8%, а за розподілом за курсами: перший - 38,5%, другий - 38,5%, третій - 22,1%, п'ятий - 6%, можна виявити відмінності у відсотковому розподілі студентів за статевою та курсовою ознаками між двома дослідженнями. Щодо цінностей, результати вказують на те, що в обох дослідженнях сім'я (19,1% і 15,6%), кохання (17,3% і 20,3%) та матеріальний достаток (15,1% і 6%) є пріоритетними цінностями для молоді. Значні відмінності виявлено у важливості інших аспектів, таких як самореалізація, здоров'я, дружба, соціальні відносини, розвиток у цікавій професії, кар'єра, віра у бога тощо. Такі різниці можуть вказувати на зміну

ціннісних орієнтацій серед студентів або вплив зовнішніх факторів на їхні погляди.

Дослідження вказує, що в обох випадках студенти високо цінують доброзичливість (29% та 29%) і добросовісність (27,3% та 27,3%) у людях. Проте, в першому дослідженні також вказано, що працелюбність є важливою рисою для 19,4% опитаних, тоді як у другому дослідженні ця риса не входила в топ-три.

Щодо неприйнятних рис, обидва дослідження вказують на те, що студенти вважають жорстокість (31,3% та 31,3%), лицемірство (23,4% та 23,4%) і грубість (18,2% та 18,2%) найбільш неприйнятними. Обидва дослідження також містять різні інші риси, які опитані вважають менш прийнятними, але переліки цих рис виявляються різними у кожному дослідженні.

Обидва дослідження доторкаються соціальних відносин студентів і відображають певні відмінності в їхніх поглядах. Щодо визначення взірців для наслідування, обидва дослідження підкреслюють роль родини в цьому процесі. У першому дослідженні 32,3% опитаних вважають когось із родичів своїм взірцем, а в другому дослідженні 31,1% обирають батьків як своїх взірців. Проте, в другому дослідженні відзначається більша різноманітність вибору взірців, зокрема, історичні постаті, люди зі шоу-бізнесу та політичні діячі також зазначаються як взірці для наслідування.

Щодо допомоги батькам, перше дослідження показує, що більшість студентів (43,9%) вважає себе не зобов'язаними допомагати батькам. У другому дослідженні 48,5% вважають себе зобов'язаними надавати допомогу своїм батькам. Це свідчить про різницю у підходах до відповідальності за родину серед студентів різних університетів.

Щодо друзів, в обох дослідженнях більшість відзначає важливість спільних інтересів (41,2% та 39,6%) та рис і засад у виборі друзів. Обидва дослідження також підкреслюють, що більшість студентів вважає, що друзі повинні цікавитися проблемами один одного (51% та 53%). Отже, обидва дослідження

вказують на важливість родини та спільних цінностей у соціальному житті студентів, але виявляють певні різниці у поглядах та цінностях в залежності від університету.

Обидва дослідження висвітлюють важливі аспекти формування особистості та вибору професії серед студентів, але існують різниці в підходах та значущості деяких чинників. Обидва дослідження вказують на те, що для більшості студентів можливість високого заробітку (34,3% та 34,3%) є ключовим фактором вибору професії. Однак у першому дослідженні більш важливою є можливість працевлаштування (25,6%), тоді як у другому - престиж обраної професії (18,2%). У першому дослідженні 4,3% вказали, що основним чинником є особиста мрія, тоді як у другому цей фактор не найменш важливий, але менш популярний (4,2%).

У другому дослідженні дуже мало уваги приділяється думці батьків та друзів у виборі професії, що відрізняється від першого дослідження. Обидва дослідження звертають увагу на релігійні аспекти: у першому 41,2% вважають себе віруючими, у другому - 44,3%. Однак, у другому дослідженні є більше розділення щодо ступеня віруючості. Щодо важливості традицій, у першому дослідженні 36,3% вважають їх важливими, але лише 15,8% дотримуються. У другому дослідженні 38,3% вважають традиції важливими, але тільки 18,3% дотримуються. У обох дослідженнях оточення та близькі люди визначаються як ключові чинники, що впливають на формування особистості. У другому дослідженні соціальні норми та правила виявилися більш вагомими (29,3%), в порівнянні з першим, де цей аспект також важливий, але менше визначений (21,6%). У другому дослідженні більше уваги приділяється різноманітним виборам вірців для наслідування, таких як історичні постаті чи популярні люди. У другому дослідженні питання важливості мови та традицій вказує на більш різноманітний підхід до культурних аспектів. Узагальнюючи, обидва дослідження надають інформацію про цінності та впливові фактори серед студентів, проте існують різниці у важливості окремих аспектів та у глибині розгляду деяких питань.

Висновки до третього розділу

Отже, було проведено дослідження Ціннісних орієнтації студентів кафедри наук про людину Дармштадського технічного університету. Проведено підготовку до реалізації дослідження, включаючи три етапи: підготовчий (створення дослідницького плану), основний (здійснення емпіричного дослідження) і завершальний (аналіз та обробка даних, формування висновків та рекомендацій). Дослідження було успішним у досягненні своєї мети та вирішенні поставлених завдань.

Отримані результати можуть бути використані для розуміння ціннісних орієнтацій молоді та удосконалення умов для їх розвитку. Дані можуть бути корисними для організації заходів, спрямованих на підвищення культурного та духовного розвитку студентів. Аналіз отриманих даних свідчить, що батьки, родичі та самореалізація визначають цінності молоді, яка позитивно ставиться до німецьких звичаїв та приділяє велику увагу дружбі. Це узгоджується з результатами попереднього дослідження, що свідчить про достовірність та репрезентативність отриманих результатів. З аналітичної довідки, підготовленої на основі звіту, виникають обґрунтовані узагальнення, висновки та рекомендації для подальшого вивчення ціннісних орієнтацій в особистості. Ієрархія диспозиційних організаційних формувань визначає поведінку та світогляд особистості.

Також проведено аналіз та порівняння цього дослідження з дослідженням, яке проведено у 2022 році. Обидва дослідження надають відомості про цінності та впливові фактори серед студентів, проте існують різниці у важливості окремих аспектів та у глибині розгляду деяких питань. Обидва дослідження доторкаються соціальних відносин студентів і відображають певні відмінності в їхніх поглядах. Проте, в другому дослідженні відзначається більша різноманітність вибору взірців, зокрема, історичні постаті, люди зі шоу-бізнесу та політичні діячі також зазначаються як взірці для наслідування. У другому

дослідженні питання важливості мови та традицій вказує на більш різноманітний підхід до культурних аспектів. Узагальнюючи, обидва дослідження надають інформацію про цінності та впливові фактори серед студентів, проте існують різниці у важливості окремих аспектів та у глибині розгляду деяких питань.

ВИСНОВКИ

В роботі здійснено аналіз характер розвитку ціннісних орієнтацій сучасної німецької молоді.

Реалізація вказаної мети передбачала вирішення наступних дослідницьких завдань:

1. Визначено основні теоретичні підходи до вивчення ціннісних орієнтацій.

Ціннісні орієнтації є вибором особистості у відношенні до її переваг і потреб у суспільстві. Вони включають в себе систему установок, за допомогою яких людина формує свою поведінку і визначає власні потреби. Формування ціннісних орієнтацій ґрунтується на цілях та потребах, які вважаються важливими для конкретної особистості. Враховуючи, що кожна людина має базові потреби, цінності можуть зазнавати змін, розвиватися або втрачати свій сенс. В. Кононенко порівнює термін "цінності" з терміном "значущість", вважаючи, що все, що є цінним для особистості, вона сприймає як важливе та значуще для себе. Ці цінності відіграють ключову роль у життєдіяльності особистості як предмет її інтересів і потреб. Особисті власні цінності визнаються як важливі, оскільки тільки частина з них може бути соціально навіяна середовищем, де знаходиться людина. Таким чином, цінності розглядаються як властивості та явища, які сприяють задоволенню потреб та інтересів особистості, і вони є соціально значущими, що зазвичай не піддається сумніву.

2. Проаналізовано ціннісні орієнтації як важливу складову молодіжної ідентичності.

Молодь є особливою соціально-демографічною групою, обладнаною унікальними соціальними та психологічними характеристиками. Ці особливості впливають як з їхнього вікового статусу, так і з того, що їхнє соціально-економічне та суспільно-політичне становище та духовна сфера перебувають у процесі активного становлення й формування. Молодь виступає найбільш динамічною групою в структурі суспільства, що підкреслює

актуальність вивчення її ціннісних орієнтацій. Ці цінності, які молодь висвітлює, можна характеризувати як відкриті, відзначаючи їхню гнучкість, здатність до змін та розвитку, або, навпаки, схильність до руйнування. В процесі адаптації до нового етапу життя цінності, які молодь отримала в школі та дитинстві, зазнають змін під впливом соціальних реалій та процесу дорослішання. Важливим є також той факт, що суспільство повинно виявляти інтерес до цих змін, не бути байдужим, оскільки молодь стане носієм ціннісних орієнтацій для майбутніх поколінь. Особливо під час навчання в університеті особистість вчиться бути самостійною та цілісною частиною суспільства, що означає готовність брати повну відповідальність за свої життєві вибори та дії.

3. Обґрунтовано характер ціннісних орієнтацій молоді в Німеччині.

Характер цінностей молоді в Німеччині формується під впливом різноманітності сучасного суспільства. Було проведено аналіз досліджень 2023 року та 2019 року, які показали, що зазвичай, молодь у Німеччині відрізняється своєю відкритістю до різноманітних соціокультурних ідей та переконань. Сприйняття різноманітності, гендерної рівності та інших принципів соціальної справедливості виступає важливим компонентом ціннісного світогляду молоді. В екологічній сфері серед молоді в Німеччині розповсюджена свідомість про проблеми екології. Багато молодих людей виявляють зацікавленість у питаннях сталого розвитку, використанні відновлювальних джерел енергії та протидії забрудненню навколишнього середовища. Загалом, спостерігається тенденція серед молоді в Німеччині підтримувати інтернаціональні відносини, пропагандуючи міжнародну співпрацю, мир і спільне життя. Високий рівень підтримки гендерної рівності та емансипації є ще однією характеристикою цінностей молоді в Німеччині. Вони підтримують цінності, спрямовані на забезпечення рівних можливостей та прав для усіх гендерів. Молодь в Німеччині також високо цінує можливості для освіти та професійного розвитку, оскільки сприятливе середовище сприяє наголосу на кар'єрних можливостях. Важливою частиною цінностей молоді є також їхня громадянська активність та

участь в соціальних рухах. Солідарність і відчуття відповідальності перед суспільством становлять суттєві аспекти їхнього ціннісного світогляду.

4. Пояснено роль молодіжної політики Німеччини у формуванні ціннісних орієнтацій молоді.

Молодіжна політика в Німеччині відіграє значущу роль у формуванні ціннісних орієнтацій молоді, сприяючи інтеграції молодих людей в суспільство та визначаючи ключові аспекти соціального, економічного та освітнього розвитку. Програми підтримки для молоді охоплюють ініціативи, спрямовані на розвиток критичного мислення, толерантності та глобальної громадянської свідомості. Молодіжна політика сприяє соціальній інтеграції, створюючи можливості для участі молоді в громадському житті та підтримки різноманітності. Ініціативи з підтримки толерантності, розуміння та поваги до різниць між індивідами та групами є важливими складовими молодіжної політики. Особливий акцент робиться на екологічній свідомості та відповідальному співпорядкуванні з природним середовищем. Програми спрямовані на підвищення усвідомленості молоді щодо проблем забруднення навколишнього середовища та використання відновлювальних ресурсів. Молодіжна політика також сприяє міжнародній співпраці та обміну досвідом між молоддю з різних країн, що сприяє формуванню глобальної громадянської свідомості. Створення умов для встановлення гендерної рівності та емансипації, а також підтримка рівних можливостей та прав для всіх гендерів, є важливим завданням молодіжної політики. Програми акцентують на визнанні та повазі до індивідуальних виборів щодо кар'єри та особистого життя. Молодіжна політика визначає контекст, в якому молодь може активно взаємодіяти з суспільством, розвивати свої цінності та сприяти створенню гармонійного та розвинутого суспільства.

5. Проведено соціологічне дослідження на тему «Ціннісні орієнтації студентів кафедри наук про людину Дармштадського технічного університету».

Проведено власне соціологічне дослідження на тему «Ціннісні орієнтації студентів кафедри наук про людину Дармштадського технічного університету ». Була проведена підготовка до дослідження з елементів, що є характерними для наукової діяльності. Об'єктом дослідження виступили студенти зазначеного факультету, а предметом – характер їхніх ціннісних орієнтацій та ставлення до власних потреб. Метою було пояснити ціннісні спрямованості студентів кафедри наук про людину Дармштадського технічного університету та їхнє ставлення до власних потреб. Дослідження складалося з трьох основних етапів: підготовчого, основного та емпіричного. Генеральною сукупністю були 1321 студенти, і був обраний метод онлайн-анкетування для опитування 440 респондентів. Програма дослідження була створена відповідно до визначених правил для якісного збору та аналізу даних.

Проведено соціологічне дослідження на тему «Ціннісні орієнтації студентів кафедри наук про людину Дармштадського технічного університету ». . Опитано 440 студентів цього факультету за допомогою онлайн опитування, після чого проведено аналіз отриманих даних. Усі поставлені завдання були виконані, а їх обґрунтування отримано. За результатами дослідження можна зробити висновок, що студенти кафедри наук про людину Дармштадського технічного університету виявили перспективні ціннісні орієнтації. Молодь націлено на толерантність та прагнення до особистого розвитку.

Проведено порівняльний аналіз дослідження ціннісних орієнтацій студентської молоді в Німеччині та України на основі власних проведених досліджень. Було проведено аналіз власних проведених досліджень 2022 року в Україні та 2023 року у Німеччині. Результати показали деякі розбіжності у цінностях молоді, а також у їх особистісних вподобаннях. Але все ж таки основні цінності, такі як кохання, сім'я та самореалізація залишаються пріоритетними для обох груп респондентів.

Отже, ця робота досягла своєї мети, оскільки були представлені теоретичні підходи до визначення ціннісних орієнтацій. Також були

представлені емпіричні дані щодо ціннісних орієнтацій сучасної української молоді, отримані під час аналізу вторинних джерел та власного дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авер'янова Г.М. Особливості соціалізації молоді в умовах трансформації суспільства / Г.М. Авер'янова, Н.М. Дембицька, В.В. Москаленко. – К.: «ППП», 2005. – 307 с.
2. Антонова Н.О. Ціннісні орієнтації у системі особистісних якостей студентів вищого педагогічного навчального закладу: автореф.дис. канд.психол.наук: 19.00.07 / Н.О.Антонова. – К., 2003. – 21 с.
3. Бутківська Т. В. Проблема цінностей у соціалізації особистості / Т. В. Бутківська // Цінності освіти і виховання : наук.-метод. зб. / [за заг. ред. О. В. Сухомлинської] ; АПН України. – К., 1997. – С. 27–31.
4. Біленький Э. А. Соціологія: соціологічний словник. – К., Кондор, 2006
5. Головатий Н. Ф. Социология молодежи : Курс лекцій / Н. Ф. Головатий. – К. : МАУП, Дроздова М. Динаміка політичної свідомості студентів у процесі виборчої кампанії 2004 р. / М. Дроздова // Соціальна психологія. – 2005. – № 4 (12). – С. 32-43. 1999. – 224с.
6. Драч С. В. Ціннісні орієнтації студентської молоді українського суспільства: сутність та динаміка / С. В. Драч // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна". - 2010. - № 2. - С. 26-30 - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2010_2_9.
7. Епістемологічні засади формування поняття розвитку в науках про культуру (В.Дільтей, Баденська школа, М.Вебер) : дис... канд. філос. наук: 17.00.01 / Філіппова Тетяна Михайлівна ; Харківська держ. академія культури. - Х., 2006. - 219 арк. - арк. 190-219.
8. Колбін А. Зміна ціннісних орієнтацій у сучасної молоді / А. Колбін, О. М. Беляк // Історичний досвід і сучасність : Матеріали ХХІХ наукової конференції здобувачів вищої освіти. Тези доповідей / Відп. ред. В. М. Букач. – Вип. 44. – Одеса : ПНПУ, 2023. – С. 57-60.

9. Короткіх, Я. П. Особливості ціннісних орієнтацій і життєвих перспектив молодого покоління в умовах війни / Я. П. Короткіх // Соціально-психологічні технології розвитку особистості : зб. наук праць за матеріалами VIII Усеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів «Соціально-психологічні технології розвитку особистості» (м. Херсон, 07 квітня 2023 р.) [Електронний ресурс] / ред. колегія : І. Р. Крупник, І. С. Попович, Н. І. Тавровецька, О. М. Танасійчук (відп. за випуск) та ін. – Херсон : Херсон ; Івано-Франківськ : ХДУ, 2023. – С. 232-236.

10. Краснопольська Т.М. Європейські моделі молодіжної політики та перспективи для України // Політичне життя. 2019. № 3. С. 31-36.

11. Куниця Т. Ю. Соціальні орієнтації сучасної студентської молоді: теорія питання. Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2021 р. Івано-Франківськ: НАІР, 2022. С. 92-96.

12. Куразаєва А., Ніколаєвська А. Моральні орієнтації українського студентства в умовах нестабільного суспільства : монографія. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. С. 332–357.

13. Лавренко О.В. Морально-ціннісні орієнтації економічної соціалізації студентської молоді. Актуальні проблеми психології. Київ, 2017. Т. 1. Вип. 46. С. 45–51.

14. Матяж С. В., Березянська А. О. Класифікація цінностей та ціннісних орієнтацій особистості. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Серія: Соціологія. Т. 255. Вип. 213. 2013. С. 27-30.

15. Психологічні чинники впливу засобів масової інформації на ціннісні орієнтації студентської молоді [Текст] / О. В. Ануфрієва. - К. : Знання України, 2009. - 20 с. - Бібліогр.: с. 19.

16. Савельчук І. Соціальні очікування молоді: від теоретичного осмислення до практичного застосування у воєнний та післявоєнний період. Social Work and Education. 2022. Vol. 9. No. 1. С. 113- 121.

17. Савельчук І. Б., Бирик Д. Д. Соціальне лідерство як підґрунтя для розвитку партнерської взаємодії в освітньому середовищі університету. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 11: Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Вип. 25. 2018. С. 119–125.
18. Циба В. Г. Соціологія особистості: системний підхід (соціально-психологічний аналіз) / Віталій Трохимович Циба. – К.: МАУП, 2000. – С. 114–115
19. Черниш Н. Й. Соціологія / Наталія Йосипівна Черниш. – Львів: Кальварія, 2003. – С. 13, 138–139.
20. Штанько В. І. Ціннісні орієнтації молоді в умовах глобалізації та інформатизації соціуму [Текст] : монографія / В. І. Штанько [та ін.] ; Харківський національний ун-т радіоелектроніки. - Х. : ХНУРЕ, 2009. - 164 с. - Бібліогр.: с. 155-162.
21. Abels, H. & König, A. (2010). Sozialisation: soziologische Antworten auf die Frage, wie wir werden, was wir sind, wie gesellschaftliche Ordnung möglich ist und wie Theorien der Gesellschaft und der Identität ineinanderspielen. Wiesbaden: VS.
22. Abendschön, S. (2007). Demokratische Werte und Normen. In J. W. van Deth, S. Abendschön, J. Rathke & M. Vollmar (Hrsg.), Kinder und Politik (S. 161-203). Wiesbaden: VS.
23. Alexandre P., Walther A., Demet L., Loncle P. Regimes of youth participation? Comparative analysis of youth policies and participation across European cities. Young: Nordic journal of youth research. 2020. No. 29(2). P. 191-209.
24. Alwin, D. F. (1984). Trends in parental socialization values: Detroit, 1958-1983. American Journal of Sociology, 90(2), S. 359-382.

25. Antoci D. Value orientation from a structural perspective. *Educație–Poitică–Societate. Materialele Congresului Științific Internațional Polono-Moldo-Român. Vol. III, nr. 1. Chișinău: S.n. Tipogr. UST, 2019. P. 10-18.*
26. Backes, Laura, et al. (2019): Rezo, Greta Thunberg und „Fridays for Future”. *Kinder der Apokalypse.* URL: <https://www.spiegel.de/panorama/rezo-greta-thunberg-und-fridays-for-future-a-d7252297-a150-4f20-83a1-08d4ac7b19aa>
27. Baier, D. & Pfeiffer, C. (2008). Disintegration and violence among migrants in Germany: Turkish and Russian youths versus German youths. *New Directions for Youth Development*, 119, S. 151-168
28. Baier, D. & Pfeiffer, C. (2011). Mediennutzung als Ursache der schlechteren Schulleistungen von Jungen. In: A. Hadjar (Hrsg.), *Geschlechtsspezifische Bildungsungleichheiten* (S. 261-284). Wiesbaden: VS.
29. Bardi, A. , & Schwartz, S.H. (2003). Values and behavior: Strength and structure of relations. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29, 1207-1220.
30. Beinborn N., Grohs S., Reiter R., Ullrich N. *Eigenständige Jugendpolitik: Varianz in den Ländern. Z Vgl Polit Wiss.* 2018. No. 12. S. 743-762.
31. Bilsky, W., Döring, A.K. & Groenen, P. (2016). Assessing the fit of each item of the ‘Picture-Based Value Survey for Children’ into the theoretical structure of values. In S. Shye, E. Solomon & I. Borg (Hrsg.), *15th International Facet Theory Conference - Conference Proceedings* (S. 27-34). New York: Fordham University.
32. Chevalier T., Loncle P. Introduction: the Development of Youth Policies in Europe in Past Decades. *Youth and Globalization.* 2021. No. 3. URL: https://brill.com/view/journals/yogo/3/1/article-p1_1.xml
33. Criteo-Blog (27.09.2018): Die Generation Z und ihre Erwartungen an die Modeindustrie. URL: <https://www.criteo.com/de/insights/millennial-vs-gen-z-fashion/>

34. Dähler, Susann, et al (2019): Wie digitales Arbeiten Städter aufs Land bringen kann. Berlin: Berlin Institut für Bevölkerung und Entwicklung
35. Der Friedrich-Ebert-Stiftung "Krisenerwachsen: Wie blicken junge Wähler:innen auf Politik, Parteien und Gesellschaft?". Berlin 2023.
36. Gärling, T. , Fujii, S. , Gärling, A. , & Jakobsson, C. (2003). Moderating effects of social value orientation on determinants of pro environmental behavior intention. *Journal of Environmental Psychology*, 23, 1-9.
37. Gawlitzek, I., Loboda, L. & Vogelbacher, M. (2015). Jahresbericht zur wissenschaftlichen Begleitung des Projekts Migration – Integration – Begabung fördern. Fünftes Projektjahr (2013/2014). Unveröffentlichter Bericht. Mannheim: Universität Mannheim
38. Gawlitzek, I., Loboda, L. & Vogelbacher, M. (2016a). Jahresbericht zur wissenschaftlichen Begleitung des Projekts Migration – Integration – Begabung fördern. Sechstes Projektjahr (2014/2015). Unveröffentlichter Bericht. Mannheim: Universität Mannheim
39. Hadjar, A. & Berger, J. (2011). Geschlechtsspezifische Bildungsungleichheiten in Europa: Die Bedeutung des Bildungs- und Wohlfahrtsstaatssystems. In: A. Hadjar (Hrsg.), *Geschlechtsspezifische Bildungsungleichheiten* (S. 23-54). Wiesbaden: VS.
40. Hans, S. (2015). Fack ju Mozart, fack ju Göhte? In J. Rössel & J. Roose (Hrsg.), *Empirische Kultursoziologie: Festschrift für Jürgen Gerhards zum 60. Geburtstag* (S. 129-161). Wiesbaden: Springer.
41. Harter, S. (1988). Developmental processes in the construction of the self. In T. D. Yawkey & J. E. Johnson (Hrsg.), *Integrative processes and socialization* (S. 45- 78). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
42. Heinen, J. & König, S. (2014). Befragungen von Kindern und Jugendlichen. In N. Baur & J. Blasius (Hrsg.), *Handbuch Methoden der empirischen Sozialforschung* (S. 775-780). Wiesbaden: Springer.

43. Hentges, R. F. & Wang, M. (2017). Gender Differences in the Developmental Cascade From Harsh Parenting to Educational Attainment: An Evolutionary Perspective. *Child Development*, S. 1-17, doi: 10.1111/cdev.12719
44. Kisac I., Turan Z. Value orientations of secondary school students. *Journal of Values Education*. 2015. № 13(29), P. 495-509.
45. Kohn, M. L. (1981). *Persönlichkeit, Beruf und soziale Schichtung*. Stuttgart: KlettCotta.
46. Mörstedt, Antje-Britta (2019): Generation Z kennt keine Hierarchien. URL:
https://rp-online.de/nrw/staedte/leverkusen/generation-z-kennt-keine-hierarchien_aid-18986399
47. Olofsson J., Kvist M. Is the Swedish transition regime still universalistic? A study on growing socio-geographical differences in youth establishment patterns. *Policy Futures in Education*. 2020. Iss. 1. P. 111-127.
48. Olofsson J., Kvist M. Is the Swedish transition regime still universalistic? A study on growing socio-geographical differences in youth establishment patterns. *Policy Futures in Education*. 2020. Iss. 1. P. 111-127 [in English].
49. Regeringens skrivelse 2020/21:105. Ungdomspolitisk skrivelse. Regeringen överlämnar dennaskrivelse till riksdagen. Stockholm den 18 mars 2021. URL:<https://www.regeringen.se/495768/contentassets/6865beb448ed4554975a41e56e1f47a0/ungdomspolitisk-skrivelse-skr-202021105.pdf>
50. Savelchuk I., Bybyk D., Zhytynska M., Ivzhenko I., Mikheiva O., Kunytsia, T. Trends in the Development of Social Work: Postmodern Ideas and Prospects. *Postmodern Openings*. 2021. № 12(3Sup1). P. 143-154. <https://doi.org/10.18662/po/12.3Sup1/356>
51. Shell Deutschland Holding (Hrsg.): 18. Shell Jugendstudie – Jugend 2019. Eine Generation meldet sich zu Wort. Weinheim 2019.

52. Vogelbacher, M. (2015). Wertorientierungen bei Kindern im Vorschulalter – Eine explorative Studie mittels eines verbalen Selbstauskunftsverfahrens. *Zeitschrift für Soziologie der Erziehung und Sozialisation*, 35(4), S. 396-416.

53. Weber, M. (2000). Die protestantische Ethik und der „Geist“ des Kapitalismus. Weinheim: Beltz Athenäum.

54. Zinnecker, J. (2000). Selbstsozialisation – Essay über ein aktuelles Konzept. *Zeitschrift für Soziologie der Erziehung und Sozialisation*, 20(3), S. 272-29.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Статева пропорція студентів кафедри наук про людину Дармштадського
технічного університету за спеціальністю

Педагогіка та професійна педагогіка

КУРС	ХЛОПЦІ	ДІВЧАТА
1	83	150
2	62	76
3	33	58
4	8	13
5	23	45
6	19	21

ДОДАТОК Б

Статева пропорція студентів кафедри наук про людину Дармштадського
технічного університету за спеціальністю

Психологія

КУРС	ХЛОПЦІ	ДІВЧАТА
1	42	72
2	22	54
3	11	38
4	5	8
5	15	29
6	14	17

ДОДАТОК В

Статева пропорція студентів кафедри наук про людину Дармштадського
технічного університету за спеціальністю

Спортивна наука

КУРС	ХЛОПЦІ	ДІВЧАТА
1	17	36
2	42	11
3	16	7
4	11	4
5	8	1
6	7	2

ДОДАТОК Г

Статева пропорція студентів кафедри наук про людину Дармштадського
технічного університету за спеціальністю

Вчитель у гімназіях

КУРС	ХЛОПЦІ	ДІВЧАТА
1	29	54
2	27	48
3	21	27
4	2	7
5	3	10
6	4	11

ДОДАТОК Г

Статева пропорція кафедри наук про людину Дармштадського технічного
університету НАУ

Курс/стат ь	1	2	3	4	5	6
Хлопці	146	133	67	26	49	44
Дівчата	312	189	130	32	85	51

ДОДАТОК Д

Статева пропорція кафедри наук про людину Дармштадського технічного
університету НАУ

Хлопці	Дівчата
465	853

ДОДАТОК Е

Визначення вибіркової сукупності за спеціальностями та курсом навчання

Спеціальність	курс	Всього студентів	Відсоток у ген сукупності від 1321 загалом	Кількість осіб у вибірці від 440 осіб
Педагогіка та професійна педагогіка	1	231	$231/1321=0,2$	$440 \times 0,05=88$
	2	138	$138/1321=0,1$	44
	3	91	$91/1321=0,06$	27
	4	21	$21/1321=0,01$	5
	5	68	$68/1321=0,05$	22
	6	40	$40/1321=0,03$	13
Психологія	1	114	$114/1321=0,09$	40
	2	76	$76/1321=0,06$	26
	3	49	$49/1321=0,04$	17
	4	13	$13/1321=0,009$	4
	5	44	$44/1321=0,03$	14
	6	31	$31/1321=0,02$	9
Спортивна	1	53	$53/1321=0,04$	18

наука				
	2	53	$53/1321=0,04$	18
	3	23	$23/1321=0,02$	9
	4	15	$15/1321=0,01$	4
	5	9	$9/1321=0,007$	3
	6	9	$9/1321=0,007$	3
Вчитель у гімназіях	1	83	$83/1321=0,06$	28
	2	75	$75/1321=0,05$	22
	3	48	$48/1321=0,04$	18
	4	9	$9/1321=0,006$	2
	5	13	$13/1321=0,009$	2
	6	15	$15/1321=0,009$	4
ЗАГАЛОМ	-	-	100	440

ДОДАТОК Є

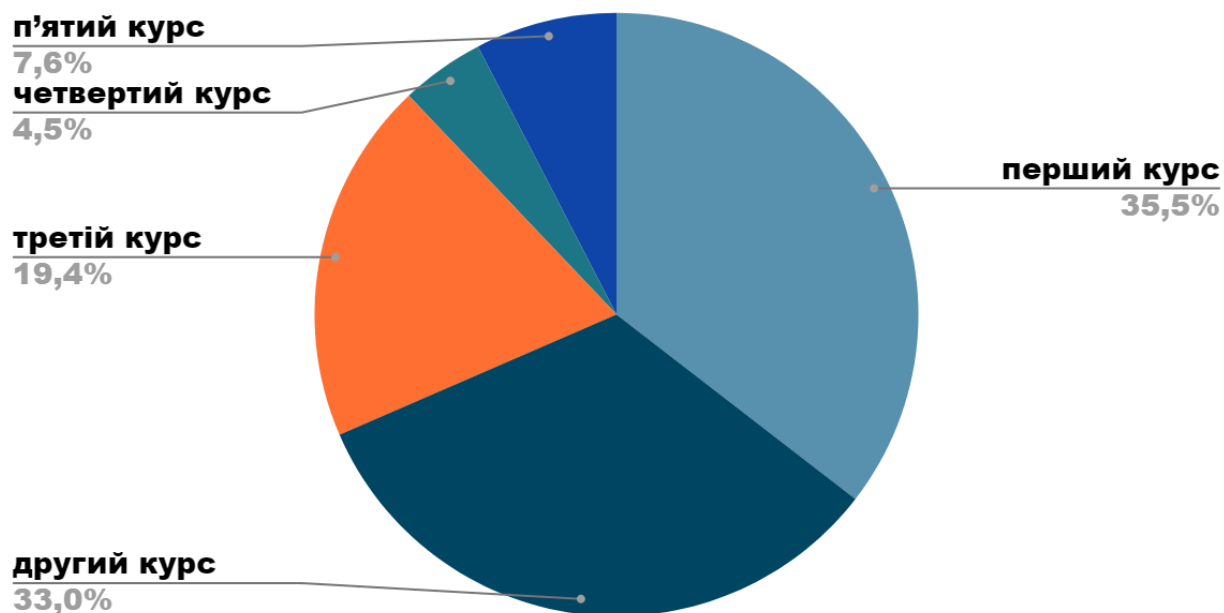
Розподіл загальної кількості респондентів за курсом навчання

Курс	Загальна кількість студентів	Відсоток, % у ген сукупності від 1321 загалом	Кількість осіб у вибірці від 440 осіб
1	481	$481/1321=0,4$	$440 \times 0,4=174$
2	342	$342/1321=0,2$	$440 \times 0,2=110$
3	211	$211/1321=0,2$	$440 \times 0,2=71$
4	58	$58/1321=0,04$	$440 \times 0,04=15$
5	134	$134/1321=0,1$	$440 \times 0,1=41$
6	95	$95/1321=0,09$	$440 \times 0,09=29$
ЗАГАЛОМ	1321	100%	440

ДОДАТОК Ж

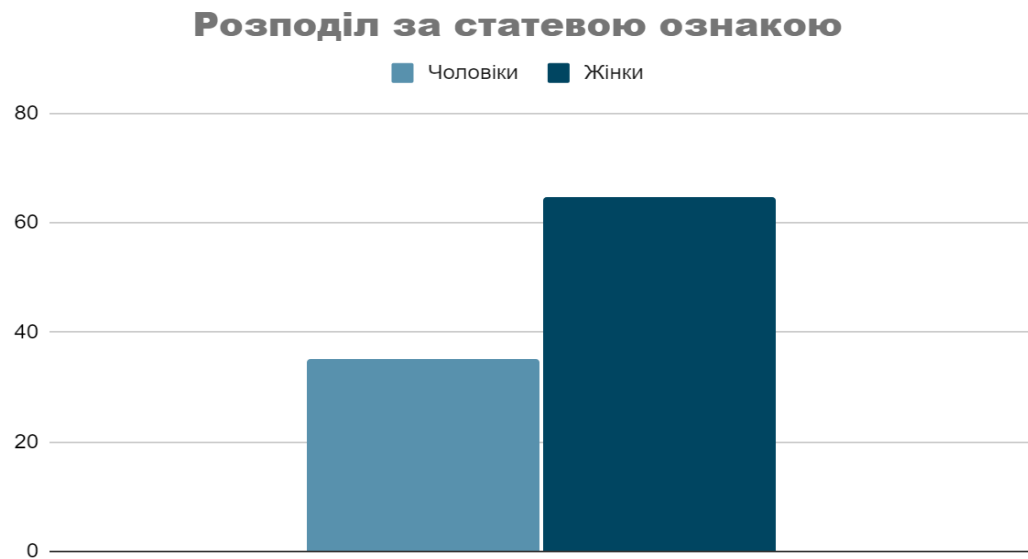
Загальна кількість опитаних респондентів за курсами навчання

Загальна кількість опитаних респондентів становить 440

ДОДАТОК Ж

Розподіл опитаних респондентів за статевою ознакою

ДОДАТОК И

Відповіді на питання «як ви оцінюєте своїх друзів»

Як ви оцінюєте своїх друзів?

